

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

โดย

พลตรี ชาร ธรรมสกุล

ผู้ทรงคุณวุฒิ กองบัญชาการกองทัพไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐ เอกชน และการเมือง รุ่นที่ 7

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2556 – 2557

คำนำ

หลักการที่สำคัญที่สุดในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย คือหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของมวลชน (Popular Sovereignty) กล่าวคืออำนาจการบริหารประเทศ ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ เป็นอำนาจของประชาชน ประชาชนในประเทศไทยมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะใช้อำนาจได้โดยสะดวกจึงต้องมีการสรรหาผู้แทนประชาชนไปใช้อำนาจแทนตน

สำหรับประเทศไทยได้ออกแบบให้สรรหาผู้แทนประชาชนโดยการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนต้องสังกัดพรรคการเมือง พรรคการเมืองส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนพิจารณานโยบายพรรค และคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง แล้วเลือกตั้งหาผู้แทนไปใช้อำนาจแทนตน ประชาชนในประเทศไทยที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีความหลากหลายในการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การศึกษาและความเป็นอยู่ แต่ทุกคนมีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกัน คือแต่ละคนมีคนหนึ่งคะแนนเท่ากัน เกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพที่มีมากที่สุด อยู่ห่างไกลความเจริญ มีการศึกษาน้อย มีรายได้น้อยและมีหนี้สินมาก แต่เกษตรกรก็มีสิทธิทางการเมืองเท่ากับคนกลุ่มอื่น จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ร่วมพัฒนาการเมืองการปกครองของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านอาจารย์ พลเรือโท ภาวัต วิชยดิษฐ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักเอกสารวิจัยเล่มนี้ที่ได้แนะนำ และกวดขัน ให้เอกสารวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตามหลักการที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรกำหนดไว้

พลตรี

(ชาร ธรรมสกุล)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปม. รุ่นที่ 7

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4
ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย	4
หลักการของระบอบประชาธิปไตย	6
ความสำคัญและบทบาทหน้าที่พรรคการเมือง	8
คุณลักษณะของการกระทำทางการเมือง	12
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	17
สาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง	19
ความหมายและลักษณะของสังคมชนบท	22
ลักษณะของสังคมเกษตรกร	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
สรุป	30
บทที่ 3 ผลการดำเนินการวิจัย	32
ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ	32
ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	39
บทที่ 4 การประมวลผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	57
สรุป	57
ข้อเสนอแนะ	58
บรรณานุกรม	60
ภาคผนวก	61
ผนวก ก	62
ผนวก ข	66
ผนวก ค	69
ผนวก ง	73
ประวัติย่อผู้วิจัย	74

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นกลไกในการขับเคลื่อนขบวนการทางการเมือง ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นระบอบที่ประชาชนปกครองตนเอง กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยอันประกอบด้วย อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ เป็นอำนาจของปวงชนชาวไทย ประชาชนใช้อำนาจนี้ โดยผ่านการเลือกตั้งให้มีผู้แทนประชาชนไปใช้อำนาจแทนตน

ในการออกแบบเรื่องค่าของคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาค ทุกคะแนนเสียงมีค่าเท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นเสียงของคนรวย คนจน คนมีความรู้ คนไม่มีความรู้ คนในเมืองหรือคนชนบท ทั้งในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และการเลือกตั้งระดับชาติ การถ่วงถ่วงก่อนจะเป็นคะแนนเสียงออกมาเท่ากันหรือไม่ยังเป็นปัญหาอยู่ในทางวิชาการ

ประเทศไทยมีประชาชนทั้งหมดเกือบ 70 ล้านคน ซึ่งประชาชนชาวไทยทั้งหลายมีถิ่นที่อยู่ ที่ต่างกัน มีการศึกษาต่างกัน มีฐานะความเป็นอยู่ต่างกัน มีฐานะทางสังคมต่างกัน และมีวัฒนธรรม ประเพณีต่างกัน แต่ในระบบการเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจแทนตนนั้น ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีสิทธิเท่าเทียมกัน คือ เลือกได้คนละ 1 เสียงเท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือคนจน ไม่ว่าจะเป็น ผู้ที่มีการศึกษาสูงหรือผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ก็มีสิทธิเท่าเทียมกัน

ในความหลากหลายทางอาชีพของประชาชนชาวไทยนั้น เกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพที่มี จำนวนมากที่สุดในบรรดาผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่เกษตรกรมักจะเป็นกลุ่มอาชีพที่ถูกกล่าวหาว่าเป็น คนชนบท มีการศึกษาน้อย มีรายได้ต่ำ มีความกระตือรือร้นทางการเมืองน้อย แต่เกษตรกรก็มี สิทธิในการเลือกตั้งเท่ากับคนในสังคมเมือง เท่ากับคนที่มีการศึกษาสูง เท่ากับคนที่ร่ำรวย เท่ากับ คนที่มีความฝักใฝ่ทางการเมือง

จากหลักการที่บุคคลมีสิทธิที่เท่าเทียมกันทางการเมือง ระหว่างผู้ที่มีโอกาสที่ได้ศึกษารับรู้ และเข้าใจการเมือง กับเกษตรกรที่ขาดโอกาสที่ได้ศึกษารับรู้และเข้าใจการเมือง ผู้วิจัยจึงได้ ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้จัดให้มีการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนการมีส่วนร่วม

ทางการเมือง มีความรับผิดชอบทางการเมือง เพื่อร่วมพัฒนาการเมืองการปกครองของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร ในประเด็นความรู้พื้นฐานทางการเมืองการปกครอง ทศนคติของเกษตรกรต่อระบบการเมือง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ข้อพิจารณาในการเลือกผู้แทน และกิจกรรมทางการเมืองของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาแนวทางที่จะทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการเมืองการปกครอง และแนวทางที่จะทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ มันสำปะหลัง ทำสวนผลไม้ และปลูกพืชผักสวนครัว ทั้งที่เป็นเกษตรกรและผู้นำท้องถิ่น โดยประกอบอาชีพในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอปางศิลาทอง และอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. แหล่งข้อมูล ดำเนินการศึกษาวิจัยจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้วิธีสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Groups Discussion) กับกลุ่มเกษตรกรจำนวน 2 กลุ่ม และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้นำท้องถิ่นจำนวน 2 ราย และเกษตรกรจำนวน 2 ราย ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น และนัดสัมภาษณ์ตามโอกาสและเวลาที่เหมาะสม โดยมีการบันทึกเสียงทุกครั้งที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์
2. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลที่เพียงพอ และเที่ยงตรงแล้ว จะเข้ากระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ไม่ปล่อยให้ข้อมูลถูกทิ้งไว้นาน ทำดัชนีข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเพียงพอ สังเคราะห์ข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นย่อยและหัวข้อเรื่อง หยุดวิเคราะห์เป็นช่วง ๆ เพื่อประมวลภาพความคิด เพื่อเป็นแนวทางการเขียนเอกสารวิจัย
3. การอภิปรายผล ให้ความสำคัญกับเรื่องของความตีความจากข้อมูลที่ได้มา เนื่องจากการตีความในการทำเอกสารวิจัยเชิงคุณภาพต้องใช้ศาสตร์และศิลป์อย่างสูง ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว

พฤติกรรมหรือคำพูดของคนสองคนที่เหมือนกันอาจตีความได้ไม่เหมือนกัน หรือพฤติกรรมของคนคนหนึ่งอาจตีความได้หลายอย่าง ต้องตีความให้ตรงกับเจตนาของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด ในการตีความนั้น จะชี้ให้เห็นว่าข้อสรุปที่ได้นั้นมีความหมาย และมีความสำคัญ ข้อค้นพบที่ได้นั้นมีนัยที่ต้องเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างไร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบว่าเกษตรกรได้รับความรู้ทางการเมืองจากแหล่งใด และมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ และบทบาททางการเมืองมากน้อยเพียงใด
2. ได้ทราบทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อระบบการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
3. ได้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร
4. ได้แนวทางในการพัฒนาให้เกษตรกรมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐาน และแนวคิดในการดำเนินการวิจัย โดยเสนอสาระสำคัญและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย
2. หลักการของระบอบประชาธิปไตย
3. ความสำคัญและบทบาทหน้าที่พรรคการเมือง
4. คุณลักษณะของการกระทำทางการเมือง
5. การมีส่วนร่วมทางการเมือง
6. สาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง
7. ความหมายและลักษณะของสังคมชนบท
8. ลักษณะของสังคมเกษตรกร
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย

ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย มีรากฐานทางความคิดที่พัฒนาอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอิทธิพลจากความคิดเสรีนิยมในยุคปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ เป็นการผสมผสาน หลักการเสรีนิยมเข้าด้วยกันอย่างสมเหตุสมผล และมีอิทธิพลแพร่หลายอย่างกว้างขวางอยู่ใน ปัจจุบัน ปรัชญารากฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย อาจจำแนกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้ (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2545 : 247-255)

1. ธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature)

การที่ระบอบประชาธิปไตยมุ่งหมายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง เพราะมีความเชื่อว่า มนุษย์โดยธรรมชาติส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้มีเหตุผล ความรู้ความเข้าใจที่มนุษย์มีต่อ โลกภายนอก จึงเพิ่มพูนขึ้นด้วยการศึกษา ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงมีความสามารถที่จะตัดสินใจเพื่อเลือก สิ่งที่ดีสำหรับชีวิตของตน ถึงแม้ว่าการใช้ดุลยพินิจของมนุษย์จะไม่ถูกต้องเสมอไป แต่มนุษย์ มีแนวโน้มที่จะกระทำสิ่งที่ดีสำหรับตน มากกว่าการให้ผู้ปกครองตัดสินใจให้แก่เขา

มนุษย์มิได้ใช้เฉพาะหลักการแห่งเหตุผลเท่านั้น แต่มนุษย์ยังใช้มนธรรมส่วนบุคคล และมนธรรมส่วนบุคคลนี้ จะกำหนดหลักความประพฤติทางศีลธรรมอันจำเป็นต่อชีวิตทางสังคม ที่มีคุณค่าต่อมนุษยชาติ เมื่อมนุษย์จำเป็นต้องใช้มนธรรมส่วนตัวในการวินิจฉัยกฎธรรมชาติ การวินิจฉัยนั้นจึงอาจจะแตกต่างกันไปตามมนธรรมของแต่ละคน ประชาคมทางการเมืองจึงได้ กำหนดให้การวินิจฉัยกฎธรรมชาติเป็นการวินิจฉัยร่วมกันของคนส่วนใหญ่

2. เสรีภาพของมนุษย์ (Liberty)

รากฐานสำคัญอีกประการหนึ่งของปรัชญาระบอบประชาธิปไตยคือ เสรีภาพของมนุษย์ ซึ่งถือว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ การที่มนุษย์ร่วมกันจัดตั้งรัฐก็เพื่อจุดประสงค์สำคัญ ในการดำรงรักษาเสรีภาพของมนุษย์ ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองเสรีภาพของมนุษย์ มิให้ละเมิดเสรีภาพของมนุษย์ดังเช่นการปกครองในระบอบเผด็จการ ความคิดในเรื่อง เสรีภาพของมนุษย์ในระบอบประชาธิปไตย ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเสรีนิยมของปรัชญาเมธี การเมืองสมัยใหม่หลายท่านอาทิ ล็อก (Locke) รูสโซ (Rousseau) และมิลล์ (John Stuart Mills) เป็นต้น

3. ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ (Equality)

โดยธรรมชาติมนุษย์เกิดมามีความสามารถแตกต่างกัน บางคนอาจมีความสามารถมาก ในการคิดคำนวณ บางคนอาจมีความสามารถมากในทางอักษรศาสตร์ บางคนมีความสามารถมาก ในการวาดภาพหรือแกะสลัก และบางคนอาจมีความสามารถมากในเรื่องการกีฬา หรือการประดิษฐ์ คิดค้น ความสามารถเหล่านี้ ไม่มีผู้ใดทำให้หรือควบคุมให้เท่าเทียมกันได้ ทั้งนี้เป็นผลมาจาก ความแตกต่างทางพันธุกรรมที่อยู่นอกเหนือความสามารถในการควบคุมของมนุษย์ แต่ความแตกต่าง ในความสามารถดังกล่าวมิได้หมายความว่า จะเป็นเงื่อนไขให้มนุษย์กลุ่มหนึ่งกลุ่มใด มีความได้เปรียบ จนกระทั่งอีกฝ่ายหนึ่งไม่สามารถทำลายได้ ดังเช่นที่ฮอบส์ (Hobbes) กล่าวว่า ผู้ที่อ่อนแอกว่าอาจ รวมกำลังกันเพื่อทำร้ายผู้ที่เข้มแข็งกว่าได้ ดังนั้น แม้มนุษย์จะมีความสามารถแตกต่างกัน แต่โดย ธรรมชาติมนุษย์มีความเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะมีชีวิตที่ดีในสังคม

4. อำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty)

เพื่อการบรรลุเป้าหมายในการดำรงรักษาเสรีภาพ และความเสมอภาคของมนุษย์ ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยจึงถือว่า อำนาจอธิปไตยต้องเป็นของประชาชน ทั้งนี้เพราะมีแต่ ประชาชนเท่านั้น ที่จะปกป้องรักษาเสรีภาพและความเสมอภาคของตน หากให้ผู้ปกครองเป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตย โอกาสที่ผู้ปกครองจะใช้อำนาจละเมิดเสรีภาพและความเสมอภาคของ ประชาชนจะมีมาก

หลักการของระบอบประชาธิปไตย

จากปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย ทำให้ทราบว่าระบอบประชาธิปไตย เป็นระบบการเมืองที่สะท้อนถึงความศิวิไลซ์ของสังคมมนุษย์ จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2545 : 258-259)

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน หมายถึง ประชาชนทั้งหมดเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน หมายถึง ประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองเพื่อประชาชน หมายความว่า ตัวแทนที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง จะต้องใช้อำนาจในการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน จะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเองและพรรคพวกมิได้ ถ้าเมื่อใดปรากฏว่าผู้แทนที่เข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง มิได้ใช้อำนาจเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถถอดถอนผู้ปกครองได้ทุกโอกาส

ระบอบประชาธิปไตยนอกจากจะประกอบด้วยเอกลักษณ์ที่สำคัญดังกล่าวแล้ว ในฐานะที่ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบการเมือง ระบอบประชาธิปไตยจึงประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการคือ (กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, 2531 : 120-122)

1. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty)

ระบอบประชาธิปไตยยึดถือหลักแห่งอำนาจอธิปไตยของปวงชน เป็นเสมือนหัวใจของระบบการเมือง กล่าวคือ ประชาชนเท่านั้นที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการใช้อำนาจในการกำหนดตัวผู้ปกครอง โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง (Election Process) กระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นกลไกสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้พิจารณาเลือกสรรคู่แข่งทางการเมือง ให้เข้ามารับผิดชอบหน้าที่ในการปกครองรัฐ การแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย สามารถกระทำได้ทั้งการเลือกตั้งผู้แทนให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการถอดถอนออกจากตำแหน่งทางการเมือง

2. หลักเสรีภาพ (Liberty)

ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยยึดมั่นว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ คุณค่าของมนุษย์อยู่ที่เสรีภาพ ดังที่รุสโซกล่าวไว้ว่า มนุษย์ถ้าปราศจากเสรีภาพ ก็ปราศจากความเป็นมนุษย์ เนื่องจากเสรีภาพมีคุณค่าสำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์จึงร่วมกันจัดตั้งประชาคมทางการเมือง

เพื่อปกป้องคุ้มครองเสรีภาพของตน ด้วยเหตุนี้หลักแห่งเสรีภาพของประชาชน จึงเป็นเป้าหมายของระบอบประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมือง

3. หลักความเสมอภาค (Equality)

หลักความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย เป็นหลักการที่ควบคู่กับเสรีภาพ กล่าวคือมนุษย์จะต้องมีทั้งเสรีภาพและความเสมอภาค ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยมิใช่ความเสมอภาคในเรื่องความสามารถ เพราะมนุษย์เกิดมามีความสามารถและความถนัดที่แตกต่างกัน แต่ความสามารถและความถนัดที่แตกต่างกันของมนุษย์ จะไม่ทำให้มนุษย์มีความได้เปรียบหรือความเหนือกว่าบุคคลอื่น ถ้าหากมนุษย์ได้รับโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถ และความถนัดของตนอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยจึงหมายถึงความเสมอภาคในโอกาส

สมาชิกของประชาคมการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องได้รับโอกาสที่เสมอภาค และทัดเทียมกันทั้งในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม

4. หลักกฎหมาย (Rule of Law)

กฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม การใช้หลักกฎหมายทำให้มนุษย์สามารถเอาชนะข้อบกพร่องตามกฎแห่งธรรมชาติ เกิดกระบวนการพัฒนาสู่ความศิวิไลซ์ โสภณกล่าวไว้ว่า กฎหมายคือรูปธรรมของเจตจำนงทั่วไปของประชาชน ดังนั้นหลักกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องประกอบด้วย

4.1 กฎหมายต้องมีที่มาที่ชอบธรรม ดังที่ปราชญ์กล่าวไว้ว่า ชนชั้นใดบัญญัติกฎหมายย่อมเพื่อประโยชน์ของชนชั้นนั้น ดังนั้น ถ้าให้ทรราชเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย ก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของทรราช และถ้าจะให้อำนาจการบัญญัติกฎหมายเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน จะต้องให้อำนาจประชาชนเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย เพราะไม่มีประชาชนคนใดที่จะบัญญัติกฎหมายเพื่อทำลายผลประโยชน์ของตนเอง ด้วยเหตุนี้ระบอบประชาธิปไตยจึงกำหนดให้ตัวแทนของประชาชน ที่ได้รับฉันทานุมัติโดยกระบวนการเลือกตั้งจากประชาชน เป็นผู้ทำหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมาย โดยให้อำนาจนิติบัญญัติเป็นอำนาจสูงสุด แต่ต่ำกว่าอำนาจธิปไตยของปวงชน เพราะปวงชนมีอำนาจที่จะถอดถอนผู้แทนที่เข้ามาทำหน้าที่นิติบัญญัติได้ ถ้าปรากฏว่าผู้แทนมิได้บัญญัติกฎหมาย เพื่อประโยชน์ของประชาชน

ดังนั้น กฎหมายที่ชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตยจะต้องเป็นกฎหมายที่มาจากฝ่ายนิติบัญญัติที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนเท่านั้น

4.2 การบังคับใช้กฎหมายจะต้องเสมอภาคเท่าเทียมกัน หลักกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ประชาชนไม่ว่าจะยากดีมีจน ไม่ว่าจะเชื้อชาติและนับถือศาสนาใด จะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติใด ๆ

จะขัดต่อหลักกฎหมายภายใต้ระบอบประชาธิปไตยทั้งสิ้น ลักษณะของการเลือกปฏิบัติคือลักษณะของกฎหมายในระบอบเผด็จการ

4.3 ประชาชนควรจะต้องได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรม อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกหมู่เหล่าโดยไม่จำกัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม จะต้องได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคกัน กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีสิทธิที่จะแต่งตั้งทนาย เพื่อคุ้มครองความเป็นธรรมให้แก่ตนเมื่อเกิดคดีต่าง ๆ ขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นโจทก์หรือจำเลย และประชาชนทุกคนจะต้องมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

กล่าวโดยสรุป หลักกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยแท้จริงคือ เจตจำนงทั่วไปของประชาชน มีความสำคัญในฐานะที่เป็นกลไกในการดำรงรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

5. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น ในการตัดสินใจใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจของประชาชนในการกำหนดตัวผู้ปกครอง หรือการตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ เมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าการตัดสินใจเหล่านั้นสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง ถ้าเป็นเรื่องสำคัญมากจะต้องพยายามให้มีเสียงข้างมากจำนวนมากจริง ๆ แต่ถ้าเป็นเรื่องทั่วไปก็ให้ใช้เสียงข้างมากธรรมดา (Simple Majority) เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

ความจำเป็นที่ต้องใช้เสียงข้างมาก เป็นเพราะการใช้มติหรือเสียงเอกฉันท์นั้นเกิดขึ้นได้น้อยหรือเกิดขึ้นได้ยากมาก ถ้าใช้เสียงเอกฉันท์คงไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ ด้วยเหตุนี้ จึงต้องใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้การใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจอย่างง่าย ก็เป็นการสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่

ความสำคัญและบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

ปรีชา หงส์ไกรเลิศ (อ้างถึงใน เอกวิทย์ มณีธร, 2552 : 435) พยายามรวบรวมความสำคัญของพรรคการเมืองจากนักวิชาการตะวันตก สรุปความสำคัญของพรรคการเมืองไว้ดังนี้

1. พรรคการเมืองเป็นกลไกเพื่อการต่อรองให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวม

2. พรรคการเมืองเป็นเครื่องประกันเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน ไม่ให้มีการปกครองที่เป็นเผด็จการ ฉะนั้นพรรคการเมืองจึงช่วยพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3. พรรคการเมืองเป็นกลไกที่แก้ไขความขัดแย้งของบุคคล ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยการกำหนดนโยบายตามแนวทางกว้าง ๆ เพื่อให้ประชาชนโดยส่วนรวมสามารถยอมรับได้

4. พรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการสร้างประชามติ เพื่อให้รัฐบาลสนองต่อความต้องการของประชาชน และพรรคการเมืองยังมีส่วนร่วมผลักดันให้การปฏิบัติตามนั้นเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

5. พรรคการเมืองมีส่วนช่วยให้เกิดพัฒนาการทางการเมืองขึ้น

จะเห็นว่าความสำคัญของพรรคการเมืองที่กล่าวถึงนี้ ล้วนแต่สะท้อนหน้าที่ของพรรคการเมืองที่พึงกระทำ

เอกวิทย์ มณีธร (2552 : 435-436) พรรคการเมืองจะต้องมีหน้าที่หรือบทบาทหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. พรรคการเมืองมีหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน กล่าวคือทำหน้าที่เป็นตัวเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Socializing Agent) สร้างความสำนึกทางการเมือง (political Consciousness) และสร้างควมมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ให้แก่ประชาชน

2. พรรคการเมืองมีหน้าที่สรรหาบุคคลที่มีความสามารถ ที่จะป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยพรรคเป็นผู้กลั่นกรองบุคคลดังกล่าวเพื่อแข่งขันในการเลือกตั้ง

3. พรรคการเมืองมีหน้าที่ประสานประโยชน์ของกลุ่ม ผลประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยลดความตึงเครียด และการเผชิญหน้าทางการเมืองซึ่งอาจจะนำไปสู่ความรุนแรงได้

4. พรรคการเมืองมีหน้าที่ระดมสรรพกำลังทางการเมืองจากทุกฝ่าย ตลอดจนรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อนำเข้าสู่ระบบการเมือง

5. พรรคการเมืองมีหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน (ในกรณีที่ไม่ได้เป็นฝ่ายรัฐบาล) เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ และควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารในรัฐบาล

6. พรรคการเมืองเป็นศูนย์กลางสำหรับการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผลประโยชน์สมาชิกพรรค ประชาชน เพื่อให้ความคิดเห็นของฝ่ายต่าง ๆ ได้รับการรับฟัง

7. พรรคการเมืองเป็นกลไกในการสร้างผู้นำทางการเมือง

สมพงษ์ เกษมสิน และจรรุญ สุภาพ (อ้างถึงใน เอกวิทย์ มณีธร, 2552 : 436-437) ได้นำเสนอเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเข้าด้วยกัน
2. เป็นแหล่งรวมประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเข้าเป็นกลุ่มเป็นก้อน เพื่อให้เกิดความผูกพันต่อกัน ด้วยความมุ่งหวังว่าจะทำให้งานทางการเมืองดำเนินไปอย่างถูกต้อง ได้ผลและทำให้เกิดพลังทางการเมือง
3. กระตุ้นให้ประชาชนทั่วไปสนใจที่จะมีส่วนในการปกครอง ด้วยวิธีการเสนอตัวผู้ที่มีชื่อเสียงสมัครรับเลือกตั้ง จัดตั้งสโมสรหรือจัดให้มีชมรมต่าง ๆ รวมทั้งการพักผ่อนหย่อนใจ โดยหวังที่จะสร้างความสนใจทางการเมือง
4. ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป ด้วยการแจกจ่ายเอกสาร แสดงสุนทรพจน์ และใช้สื่อมวลชนต่าง ๆ
5. กำหนดพื้นฐานหรือหลักเกณฑ์ในการที่จะทำให้กลุ่มต่าง ๆ ของประชาชนสามารถร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยเฉพาะการรวมกันเช่นนี้จะเห็นได้ชัดในรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งพรรคการเมืองมีส่วนช่วยให้คนจำนวนมากได้เห็นพ้องกันในปัญหาต่าง ๆ ยอมรับในเรื่องทางออกแห่งปัญหา และเสนอตัวผู้ที่จะแก้ปัญหานั้น
6. พรรคการเมืองมีบทบาทในการเลือกตั้ง ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และการเลือกตั้งจะเป็นเครื่องผ่อนคลายความตึงเครียดและความต้องการของประชาชน
7. พรรคการเมืองเป็นผู้กำหนดนโยบายต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงต่อประชาชนในการรณรงค์หาเสียง
8. พรรคการเมืองมีส่วนในการค้นหาความคิดเห็น และการที่จะทำให้ประชาชนสนับสนุนนโยบายหรือความคิดเห็นใด ๆ นั้น เท่ากับเป็นการส่งเสริมความยินยอมพร้อมใจของประชาชนในปัญหาต่าง ๆ
9. มีส่วนแสวงหาผู้สมัครรับเลือกตั้ง และฝึกฝนอบรมคนเหล่านี้เพื่อเป็นผู้แทนราษฎร
10. นำเอานโยบาย แผนการและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปชี้แจงให้ประชาชนทราบ
11. เป็นกลไกที่รับภาระในงานทางการเมืองและพร้อมที่จะดำเนินการทางการเมือง
12. เมื่อใดได้รับเสียงข้างมากก็จะทำหน้าที่เป็นรัฐบาล และเมื่อใดได้รับเสียงข้างน้อยก็จะเป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เป็นเครื่องถ่วงดุลอำนาจของผู้ที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งไม่ให้หลงหรือหลงอำนาจ

ในประเทศที่ใช้ระบบแยกอำนาจและถ่วงดุลอำนาจพรรคการเมือง ทำให้เกิดผลสำคัญ กล่าวคือ ถ้าองค์กรสำคัญของรัฐบาลมาจากคนละพรรค จะมีการถ่วงดุลอำนาจกันจริงๆ ถ้าหน่วยอำนาจเหล่านี้มาจากพรรคเดียวกัน จะช่วยให้เกิดการร่วมมือประสานงานกันระหว่างอำนาจต่าง ๆ

13. พรรคการเมืองเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของชาติ ด้วยการชี้แจงให้ประชาชนได้ทราบความเป็นไปของประเทศ ด้วยการนำนโยบายที่ประชาชนรับรองแล้วไปปฏิบัติด้วยการวางแผนและปฏิบัติตามแผนอย่างมีเหตุผล

14. พรรคการเมืองเชื่อมโยงช่องว่างในทางเศรษฐกิจ และทางภูมิศาสตร์ (ภูมิภาคนิยม) ทำให้ส่วนต่าง ๆ ของประเทศเข้ามารวมกันได้

15. พรรคการเมืองมีหน้าที่จะต้องหาข้อประนีประนอมต่าง ๆ เพื่อกำหนดไว้ในนโยบายของชาติ ทำให้ความต้องการของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้รับผลคือ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ๆ

16. เป็นช่องทางที่มติมหาชนสามารถแสดงออกได้อย่างชัดเจน

สรุปบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง มีดังนี้ (เอกวิทย์ มณีธร, 2552 : 437-438)

1. การให้การศึกษาทางด้านการเมืองแก่ประชาชน พรรคการเมืองจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจและสนใจในปัญหาของบ้านเมืองมากขึ้น รวมทั้งตระหนักถึงบทบาทของตนเอง เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง การให้การศึกษาด้านการเมืองแก่ประชาชนสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น จัดอบรม จัดสัมมนา อภิปราย แจกจ่ายเอกสาร หรือให้ความรู้ผ่านทางสื่อต่าง ๆ

2. การสร้างผู้นำทางการเมือง โดยการคัดเลือกหรือสรรหาบุคลากรทางการเมืองมาเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ เช่น การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าไปบริหารประเทศ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับรัฐ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบทอดภารกิจ อุดมการณ์ หน้าที่และบทบาทของพรรคการเมืองในอนาคต พรรคการเมืองจึงควรให้ความสำคัญต่อการสร้างผู้นำทางการเมือง ที่มีความเพียบพร้อมทั้งคุณธรรมและความรู้ความสามารถเพื่อรับใช้สังคมโดยส่วนรวม

3. กระตุ้นให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ด้วยการเสนอชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีชื่อเสียง และจัดตั้งสโมสรหรือชมรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความสนใจทางการเมือง

4. การเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานระหว่างประชาชน กลุ่มประชาชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจและประสานการทำงานในสังคมร่วมกัน ตลอดจนการปลุกเร้าประชาชนให้เกิดความตื่นตัวทางการเมือง และเป็นช่องทางให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป

5. เป็นช่องทางของประชาชนในการแสดงออก อันจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมืองที่อาจจะเกิดขึ้นกับประชาชนได้

6. การกำหนดนโยบายหลักที่สำคัญเพื่อนำไปใช้ในการบริหารและปกครองประเทศ

7. ถ้ายังไม่มีโอกาสบริหารประเทศ พรรคการเมืองก็จะทำหน้าที่แทนประชาชนในการเรียกร้อง หรือกดดันให้รัฐบาลสนองตอบในแนวทางที่เห็นว่าเหมาะสม

8. ทำหน้าที่เป็นรัฐบาลเมื่อได้รับเสียงข้างมาก และทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้านหรือควบคุมรัฐบาลเมื่อได้รับเสียงข้างน้อย

คุณลักษณะของการกระทำทางการเมือง

การพิจารณาคุณลักษณะของการกระทำทางการเมือง (Characteristics of Specific Political Acts) จากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ดังนี้ (สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2545 : 387-394)

1. การแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง

การที่บุคคลจะแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง ย่อมแสดงว่าบุคคลนั้นได้รับปัจจัยกระตุ้นทางการเมือง (Political Stimuli) จากสิ่งแวดล้อมมากพอสมควร จนกระทั่งเกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยตนเอง บุคคลที่คาดหวังว่าจะสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอุทิศความพยายามเพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางการเมืองของตน กิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นรากฐานเบื้องต้นที่จำเป็นในการร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ แม้ว่าโดยทั่วไปปัจจัยกระตุ้นจะถูกส่งผ่านทางสื่อต่าง ๆ มากมาย แต่บางคนอาจจะให้ความสนใจเพียงเล็กน้อย หรือไม่ให้ความสนใจเลย การที่บุคคลจะตอบสนองต่อปัจจัยกระตุ้นทางการเมืองอย่างไร ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเฉพาะบุคคล โดยทั่วไปการที่บุคคลได้รับปัจจัยกระตุ้นทางการเมืองยิ่งมาก จะทำให้บุคคลนั้นมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

2. การใช้สิทธิเลือกตั้ง

โดยทั่วไปการที่ประชาชนจะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะเพื่อเป็นการแสดงออกถึงการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทำให้คู่แข่งทางการเมืองจะต้องแสดงความรู้ ความสามารถ และการเป็นคนมีคุณธรรม เพื่อขอรับความไว้วางใจหรือขอฉันทานุมัติจากประชาชนให้เข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้น การใช้สิทธิเลือกตั้ง แม้จะเป็นการแสดงออกในลำดับพื้นฐานของการเกี่ยวพันทางการเมือง แต่การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน เป็นการแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นับว่าสำคัญมาก

โดยทั่วไปการใช้สิทธิเลือกตั้งประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการคือ ประการที่หนึ่ง การตัดสินใจว่าจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือไม่ ประการที่สอง การตัดสินใจว่าจะเลือกพรรคใดหรือบุคคลใด ซึ่งเงื่อนไขทั้ง 2 ประการขึ้นอยู่กับกระบวนการหล่อหลอมทางการเมืองของแต่ละบุคคล

และปัจจัยกระตุ้นทางการเมืองจากสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ โดยทั่วไปบุคคลจะรู้ล่วงหน้าว่าจะมีการเลือกตั้งเมื่อใด ดังนั้น บุคคลจึงมีโอกาสเตรียมการตัดสินใจไว้ล่วงหน้า

3. การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง

โดยธรรมชาติของมนุษย์จะให้ความสนใจเกี่ยวกับสิ่งที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อตน ดังนั้น บุคคลที่คิดว่าตนไม่ได้รับประโยชน์อย่างใดจากระบบการเมือง ก็จะไม่สนใจการเมือง แม้กระทั่งการพูดคุยทางการเมือง แต่บุคคลที่รู้และเข้าใจว่าระบบการเมืองมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อตนอย่างไร จะให้ความสนใจทางการเมืองมาก โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองที่จะมีผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ระดับความสนใจเกี่ยวกับการริเริ่มพูดคุยทางการเมือง จึงแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล บางคนไม่สนใจ บางคนสนใจมาก บางคนเป็นผู้รับฟัง บางคนเป็นผู้นำในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง และผู้ที่เป็ผู้นำในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง จะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการต่อสู้ทางการเมืองโดยตรง มากกว่าผู้ที่เป็เพียงผู้รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น

4. การชักจูงให้ผู้อื่นเลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน

การชักจูงให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลที่ตนเองสนับสนุน นับเป็ความก้าวหน้าอีกขั้นหนึ่งของผู้ที่สนใจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมือง ลักษณะของการแสดงออกเช่นนี้มีลักษณะคล้ายกับการเป็ “ห้วคะแนน” ของผู้แข่งขันทางการเมือง เป็การแสดงออกถึงความผูกพันทางการเมืองที่ชัดเจน มากกว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพูดคุยทางการเมือง ทั้งนี้เพราะได้แสดงความคิดเห็นด้วย และเชื่อว่าผู้ที่ตนสนับสนุนจะเป็ผู้นำทางการเมืองที่ดี สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การติดกระดุมหรือติดสติ๊กเกอร์

เป็การแสดงออกอย่างเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปรู้ว่าตนให้ความสนับสนุนพรรคการเมืองใดหรือคู่แข่งทางการเมืองคนใด ทั้งนี้เพราะการติดกระดุมที่เป็สัญลักษณ์ของพรรค หรือของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ปกเสื้อ ย่อมเป็การประกาศตนในฐานะผู้สนับสนุนอย่างชัดเจน หรือการติดสติ๊กเกอร์ที่รถยนต์ ย่อมเป็การแสดงเจตนาของเจ้าของรถยนต์ว่าตนสนับสนุนผู้ใด และมีลักษณะของการช่วยโฆษณาเผยแพร่อีกทางหนึ่งด้วย การกระทำเช่นนี้ อาจมีผลในการโน้มน้าวผู้ใกล้ชิดที่ยังมิได้ตัดสินใจให้เข้าร่วมสนับสนุนเช่นเดียวกับตนได้ โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะสามารถสร้างอิทธิพลในการชักจูงได้ง่าย

6. การติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง

การกระทำทางการเมืองในลำดับนี้แสดงว่าบุคคลได้เพิ่มระดับความสนใจทางการเมืองมากขึ้น จนถึงกับอยากจะสัมผัสพูดคุย หรือสื่อความเห็นโดยตรงกับผู้นำทางการเมือง โดยอาจจะเสนอแนะข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือให้กำลังใจนักการเมืองให้มีขวัญและกำลังใจในการต่อสู้ต่อไป

โดยทั่วไปมีประชาชนเพียงส่วนน้อย ที่ติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองโดยตรง การติดต่อกับผู้นำทางการเมืองอาจกระทำได้โดยการส่งจดหมาย โทรศัพท์ โทรเลข หรือการติดต่อพูดคุยโดยตรง การได้ติดต่อกับผู้นำทางการเมืองโดยตรงอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความสนใจทางการเมืองมากขึ้น จนเปลี่ยนฐานะจากผู้สนใจให้การสนับสนุนไปสู่การเข้าร่วมต่อสู้ทางการเมืองโดยตรง

7. การบริจาคเงิน

เป็นการแสดงออกถึงการสนับสนุนทางการเมืองที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะในระบอบประชาธิปไตย การเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยเฉพาะการรณรงค์และการแข่งขันเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่มีค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้น การที่บุคคลร่วมบริจาคเงินย่อมแสดงถึงความมุ่งมั่นในการสนับสนุนอย่างจริงจังและอาจพัฒนาไปสู่การเป็นผู้เข้าร่วมต่อสู้ทางการเมืองโดยตรงในฐานะสมาชิกที่สำคัญของพรรค

การเงินเป็นอาวุธสำคัญในการต่อสู้กับคู่แข่ง มีบางคนเห็นการสนับสนุนทางการเงินเป็นเรื่องผิดศีลธรรม ซึ่งเป็นความคิดเห็นของคนจำนวนน้อย ที่ยังไม่เข้าใจความจำเป็นในกระบวนการแข่งขันทางการเมือง แต่โดยส่วนใหญ่ผู้สมัครแข่งขันจะเป็นผู้จัดหาทุน เพื่อการใช้จ่ายในการเลือกตั้งของตนเอง

8. การร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง

เป็นการแสดงออกทางการเมืองที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เป็นการแสดงออกถึงความเห็นพ้อง และความผูกพันที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การเข้าร่วมประชุมและร่วมชุมนุมทางการเมือง ย่อมเป็นการแสดงออกซึ่งการสนับสนุนทั้งทางกายและทางจิตใจ เป็นการร่วมให้กำลังใจแก่ผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองตรงกัน เป็นการแสดงออกซึ่งการสังกัดกลุ่มอย่างชัดเจน การแสดงออกเช่นนี้ เป็นพลังสำคัญในการต่อสู้ทางการเมือง และเป็นสิ่งที่คู่แข่งทางการเมืองมีความประสงค์จะได้รับการสนับสนุนมาก

อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมประชุมของผู้สนใจทางการเมืองบางคนอาจไม่มีข้อผูกพันในการสนับสนุนก็ได้ เพราะเพียงจะเริ่มหันให้ความสนใจเท่านั้น แต่ในหลายกรณีการเข้าร่วมประชุมเป็นกิจกรรมของผู้ที่ต้องการเข้าร่วมต่อสู้ทางการเมือง โดยเฉพาะผู้ที่เข้าร่วมบ่อย ๆ แสดงว่า

มีความผูกพันสูง ผู้ที่มีความเกี่ยวพันทางการเมืองสูงโดยทั่วไปจะเข้าร่วมประชุมทั้งการประชุม
แกนนำและการประชุมกลยุทธ์ (Caucus or Strategy Meeting)

9. การร่วมรณรงค์ทางการเมือง

เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการขยายการสนับสนุนจากประชาชน ให้มีความกว้างขวาง
และทั่วถึง การร่วมรณรงค์ทางการเมืองเป็นการแสดงออก ซึ่งการมีภารกิจร่วมกันของผู้ที่สนใจ
ทางการเมือง การร่วมรณรงค์ทางการเมืองจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความมั่นใจ และความรู้สึกที่ดีต่อ
พรรคการเมืองและต่อคู่แข่งทางการเมือง ต้องการแสดงให้เห็นว่าตนเองมีส่วนร่วมใน
ความสำเร็จของการต่อสู้ทางการเมืองนั้นด้วย

การร่วมรณรงค์ทางการเมืองอาจกระทำได้หลายกรณี อาทิ การพิมพ์จดหมาย การส่ง
จดหมาย การติดโปสเตอร์หรือการเคาะประตูบ้านเพื่อชักจูงประชาชนให้ช่วยสนับสนุนหรือการร่วม
โฆษณาชักจูงประชาชนด้วยการให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ประชาชน ให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะ
ให้การสนับสนุน เป็นต้น

10. การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง

เป็นการแสดงออกทางการเมืองอย่างชัดเจนว่าตนเองสังกัดพรรคใด และเป็นการยอมรับ
ภารกิจในฐานะสมาชิกของพรรค ที่จะต้องช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของพรรค การขยาย
ความศรัทธาให้แพร่หลายในหมู่ประชาชน และการร่วมผลักดันเพื่อให้พรรคหรือผู้สมัครรับ
เลือกตั้งของพรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญของการเป็นสมาชิกที่มีบทบาทในพรรค คือการแสดงออกว่าสังกัดพรรคใด
การจ่ายเงินบำรุงพรรค การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญของพรรค

11. การร่วมประชุมแกนนำของพรรค

เป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมของพรรค กล่าวได้ว่า
เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง บุคคลที่จะเข้ามามีบทบาทในการร่วมประชุมแกนนำ
ของพรรค หรือการร่วมประชุมวางแผนกลยุทธ์ของพรรค โดยทั่วไปจะต้องผ่านการเป็นสมาชิก
ที่มีบทบาทสำคัญของพรรค จนพรรคเกิดความไว้วางใจและมีความเชื่อมั่นว่าจะช่วยเสริมสร้าง
กิจกรรมของพรรคให้มีความแข็งแกร่ง สามารถที่จะเอาชนะคู่แข่งทางการเมืองได้

ผู้ที่จะมีบทบาทในการเข้าร่วมประชุมแกนนำของพรรค ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มี
ตำแหน่งสำคัญในพรรค หรือในคณะกรรมการเกี่ยวกับการรณรงค์ของพรรค บุคคลระดับนี้จึงมี
บทบาทในการร่วมตัดสินใจเพื่อการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองโดยตรง ซึ่งจะมีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น

12. การร่วมระดมทุน

เป็นกิจกรรมสำคัญของสมาชิกพรรคระดับสูง ผู้ที่จะอยู่ในฐานะที่จะระดมทุนให้แก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย เพื่อให้สามารถติดต่อกับบุคคลชั้นสูงในสังคม ที่มีฐานะดีและอยู่ในวิสัยที่จะบริจาคทรัพย์ เพื่อร่วมสนับสนุนการแข่งขันทางการเมืองได้

ผู้ระดมเงินทุนจึงเป็นชนกลางที่มีความสำคัญทางการเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักการเมือง ซึ่งสามารถจะสนองตอบความต้องการของผู้บริจาคเงินได้

13. การเสนอตัวเป็นคู่แข่งทางการเมือง

อาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกทางการเมืองที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะการเสนอตัวเป็นคู่แข่งทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนพิจารณาให้ความไว้วางใจ บุคคลที่จะมีบทบาทความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง สามารถสร้างความนิยมศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชนได้ ประการสำคัญจะต้องสร้างความประทับใจให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สามารถทำให้ประชาชนเชื่อมั่นได้ว่า จะเป็นผู้นำความสำเร็จและการมีชีวิตที่ดียิ่งขึ้นมาสู่ประชาชน ส่วนระดับความสามารถของผู้เสนอตัวเข้าแข่งขันจะแตกต่างกัน ตามระดับของตำแหน่งที่จะเข้าไปรับผิดชอบ อาทิ นายกเทศมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้นำประเทศ

14. การดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เป็นการแสดงออกทางการเมืองในระดับสูงสุด เป็นผลจากการได้รับชัยชนะจากการเสนอตัวเข้าแข่งขันทางการเมือง การแสดงบทบาทในฐานะที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะจะมีผลกระทบต่อความศรัทธาเชื่อมั่นของประชาชนในระยะยาว ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความสามารถในการพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีและมีความสุข จะทำให้พรรคได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงโอกาสที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งต่อไปด้วย ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่สามารถบริหารประเทศให้เป็นตามความคาดหวังของประชาชน จะส่งผลกระทบต่อความศรัทธาต่อพรรคการเมืองที่สังกัดด้วย และจะทำให้โอกาสที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งต่อไปเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ดังนั้น การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงเป็นบทบาทสำคัญสูงสุดของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

มีคำกล่าวที่ว่า “ถ้าท่านไม่เล่นการเมือง การเมืองจะเล่นท่าน” หรือ “ถ้าท่านไม่ยุ่งกับการเมือง การเมืองจะยุ่งกับท่าน” คำพูดนี้แสดงให้เห็นว่า การเมืองสอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวันของคนเรามาก การเมืองอยู่ทุกหนแห่ง แม้เราจะหลีกเลี่ยงการเมือง การเมืองก็ยังเข้ามาเกี่ยวข้องกับได้จากแนวคิดของประชาธิปไตยที่ว่า “รัฐบาลเป็นของประชาชน” ดังนั้น จึงเป็นการสมควรที่ประชาชนจะเอาใจใส่การดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งตนเองเป็นเจ้าของ ปัจจุบันได้มีการสนับสนุนให้ประชาชนในประเทศเอาใจใส่ในกิจการบ้านเมือง (เอกวิทย์ มณีธร, 2549 : 176-178)

จรรยา สุภาพ (2514 : 331) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบาย คัดเลือก และกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาลและพรรคการเมือง หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของรัฐบาล เช่นการเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

วิสุทธิ โพธิ์แท่น (2519 : 36) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการแสดงออกถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชน มิได้หมายความว่าเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่างๆตามความเหมาะสม ตามความสามารถและโอกาส ตลอดจนการกระทำที่แสดงถึงความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ของตน เพื่อมุ่งประสงค์ที่จะทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง ในทางตรงกันข้ามถ้าสังคมใดมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ โดยนัยนี้ นักวิชาการทางรัฐศาสตร์บางกลุ่มจึงถือว่าการพัฒนาทางการเมืองคือ การทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ความสำเร็จของการพัฒนาทางการเมือง จึงขึ้นกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาทางการเมืองโดยตรง โดยเฉพาะการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย

ในส่วนของกระบวนการทางการเมืองนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองแท้จริง คือ การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้คือ กระบวนการทางการเมืองซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ ในฐานะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมือง ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลและองค์การทางการเมือง ที่ครอบคลุมระบบปฏิสัมพันธ์ (Interaction System) ทางการเมืองทั้งหมด จะส่งเสริมให้เข้าใจบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของบุคคลและองค์การทางการเมืองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในฐานะที่เป็นกระบวนการทางการเมือง (Political Socialization) จะมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในแต่ละสังคม

หากพิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมืองภายใต้กรอบของระบบการเมือง อาจจำแนกได้ 2 ลักษณะสำคัญ กล่าวคือ ลักษณะแรก เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีความหมายครอบคลุมลักษณะต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ส่วนลักษณะที่สองคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบอำนาจนิยมหรือระบอบเผด็จการ ลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบนี้จะเป็นแบบทิศทางเดียว กล่าวคือ ประชาชนจะแสดงบทบาททางการเมืองได้เฉพาะภายใต้กรอบที่ผู้ปกครองกำหนดให้เท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกทางการเมืองเพื่อสนับสนุนผู้ปกครอง ภายใต้การระดมและการกำกับของผู้ปกครองโดยตรง อาจเป็นการแสดงออกของประชาชนเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล หรือแสดงออกซึ่งการต่อต้านต่างชาติที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบอำนาจนิยมหรือระบอบเผด็จการ จะเป็นไปในลักษณะของการระดมการมีส่วนร่วม (Mobilized Participation) เป็นสำคัญ และต้องเป็นไปในลักษณะการสนับสนุนผู้นำเผด็จการเท่านั้น จะแสดงออกเพื่อการคัดค้านผู้นำหรือรัฐบาลเผด็จการมิได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบอำนาจนิยมหรือระบอบเผด็จการ จึงแตกต่างกับระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน เพราะการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย สามารถกระทำได้ในทางสนับสนุนและคัดค้านรัฐบาล และโดยส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกที่เป็นอิสระจากการควบคุมหรือกำกับของรัฐบาล

นอกจากนี้การแสดงออกทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย อาจมีอิทธิพลหรือส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้ ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ถ้าสะท้อนถึงความต้องการของ

ประชาชนส่วนใหญ่ก็คือ การแสดงออกซึ่งเจตจำนงทั่วไป (General Will) ของประชาชนนั่นเอง จึงเป็นเรื่องที่ผู้นำทางการเมืองจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

สาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

จุฑารัตน์ บางยี่ขัน และสนธิ์ บางยี่ขัน ได้สรุปสาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ดังนี้ (เอกวิทย์ มณีธร, 2549 : 179-182)

1. กระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization)

เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างสังคมดั้งเดิมกับสังคมทันสมัย กระบวนการนี้จะเป็นผลให้สังคมดั้งเดิมแปรเปลี่ยนไปมี Urbanization, Industrialization ระดับการศึกษาของคนสูงขึ้น ความคาดหวัง ความทะเยอทะยานของคนเพิ่มสูงขึ้นอันเป็นผลมาจาก Social Mobilization ขณะเดียวกันในสังคมที่ระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในอัตราต่ำกว่ากระบวนการ Social Mobilization แล้ว ความคับข้องใจก็จะเกิดขึ้น และถ้าความคับข้องใจเหล่านี้ไม่สามารถถูกขจัดไปได้แล้ว ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง สร้าง Demands เข้าสู่ระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างชนชั้นของสังคม

การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และจะมีส่วนเชื่อมโยงให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นอีกด้วย

Nie, Powell และ Prewitt (อ้างถึงใน เอกวิทย์ มณีธร, 2549 : 180) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ตัว คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ โครงสร้างชนชั้น และการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง จาก 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี อิตาลี และเม็กซิโก พบว่าคนที่มีฐานะทางสังคมดี จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ อาจอธิบายได้ว่าผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจ จะช่วยเพิ่มการเข้ามีส่วนร่วม โดยทำให้เกิดชนชั้นกลางและชนชั้นสูงมากขึ้น และคนพวกนี้มีแนวโน้มว่าจะเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรใด ๆ สูงกว่าชนชั้นอื่น นอกจากนี้ทั้งสามคนยังพบอีกว่า สมาชิกปฏิบัติการ (Active Members) ขององค์กรมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์กรใด ๆ อีกด้วย

ดังนั้น เมื่อโครงสร้างชนชั้นของคนเปลี่ยนไปจะเป็นผลให้ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองของคนเปลี่ยนไปด้วย กล่าวคือ คนมีความสำนึกในหน้าที่ของราษฎรมากขึ้น คนได้รับข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น คนตระหนักในผลกระทบที่นโยบายของรัฐพึงมีต่อตนเองยิ่งขึ้น คนมีความสำนึกในฐานะที่เป็นสัต์ว์การเมือง คนให้ความสนใจอย่างยิ่งยวดในกิจกรรมทาง

การเมือง จากทัศนคติ และพฤติกรรมดังกล่าว จะเป็นผลให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

3. อิทธิพลของปัญญาชนและการคมนาคมสื่อสารแบบใหม่

ในสังคมที่เกิดใหม่หลายประเทศที่นักศึกษา ปัญญาชน ได้เข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น ในตุรกี เกาหลีใต้ และประเทศไทยในช่วง 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้น พวกนี้ยังมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ถึงสิทธิหน้าที่ในฐานะราษฎร เช่น ในโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย โดยการสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐในปี 2517 เป็นต้น

นอกจากนี้อิทธิพลจากวิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ยังมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างมาก ในบางสังคมจะใช้สื่อมวลชนเหล่านี้เพื่อโฆษณาชวนเชื่อและบ้างก็เพื่อให้การอบรมทางการเมืองแก่สมาชิกของสังคม ที่สำคัญก็คือ สื่อมวลชนเหล่านี้จะเป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองแน่นอนว่า ถ้าผู้ปกครองไร้ประสิทธิภาพ ไม่สนองตอบต่อความต้องการของสมาชิก จะเป็นผลให้ข้อเรียกร้องต่าง ๆ อันเป็นผลจากการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นด้วย

4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมือง

ถือเป็นเหตุประการสำคัญอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ความขัดแย้งนี้มักจะเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้นำที่อยู่ในอำนาจ ซึ่งไม่ต้องการที่จะให้ผู้นำใหม่มีหัวคิดก้าวหน้าเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเหตุให้กลุ่มผู้นำใหม่จำเป็นต้องหาทางปลุกระดมประชาชนให้ประชาชนเกลียดชังระบบการเมืองที่เป็นอยู่สร้างความชอบธรรมให้กับระบบการเมืองแบบใหม่ที่อ้างว่าสามารถให้ความยุติธรรมกว่าเดิม การขัดแย้งกันนี้มักจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการใช้กำลังรุนแรง

5. รัฐบาลเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสังคมมากยิ่งขึ้น

นับเป็นสาเหตุที่สำคัญอันจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบสังคมแบบดั้งเดิมนั้น เรื่องราวในสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระบวนการประเพณี และความเชื่อที่มลาย เช่น เชื่อกันว่าฐานะความเป็นอยู่ของคนนั้นเป็นผลมาจากกรรมในอดีต ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมักจะได้รับการแก้ไขกันเอง และมองว่ารัฐบาลเป็นเรื่องของคนชั้นสูงในเมือง การเมืองกับตนเองอยู่กันคนละโลก ต่อมาเมื่อบ้านเมืองทันสมัยยิ่งขึ้น ความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องออกกฎระเบียบต่าง ๆ ก็ยิ่งจะมีมากขึ้น อำนาจของรัฐบาลกลางจะแผ่ขยายออกไปครอบคลุมในสัดส่วนของภูมิภาคกว้างขวางยิ่งขึ้น หมู่บ้านในชนบท

สามารถติดต่อกับตัวเมืองสะดวกยิ่งขึ้น โดยผ่านถนนชั้นดี การบริการของรัฐในด้านสาธารณูปโภคอื่น ๆ เช่น ไฟฟ้า การศึกษา ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชนบทมากยิ่งขึ้น ในที่สุดชาวชนบทจะเกิดความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจะพยายามเรียกร้อง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งทีพวกเขาต้องการมากยิ่งขึ้น

6. อิทธิพลของการศึกษา

มีงานวิจัยหลายชิ้นที่พบว่า คนที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงมีแนวโน้มว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อย

ในหนังสือ *The Civic Culture* นั้น Almond กับ Verba (อ้างถึงใน เอกวิทย์ มณีธร, 2549 : 182) ได้สรุปความสัมพันธ์ของการศึกษากับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังต่อไปนี้

6.1 บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี จะยิ่งตระหนักในผลกระทบที่รัฐบาลมีต่อบุคคลแต่ละคนมากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาน้อย

6.2 บุคคลที่มีการศึกษาดี มีทีท่าจะอ้างว่าเขาติดตามข่าวคราวการเมืองและให้ความสนใจต่อการรณรงค์หาเสียงมากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาน้อย

6.3 บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี จะยังมีข่าวสารทางการเมืองมาก

6.4 บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี จะมีความคิดเห็นในเรื่องการเมืองกว้างขวางมาก ความสนใจต่อการเมืองจะมีเป้าหมายหรือประเด็นที่กว้างกว่า

6.5 บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี มีแนวโน้มจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการถกเถียง พุดคุยทางการเมืองกัน

6.6 บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี จะยิ่งรู้สึกอิสระที่จะพุดคุยเรื่องการเมืองกับคนโดยทั่วไป ส่วนพวกที่มีการศึกษาน้อยมีแนวโน้มที่อ้างว่ามีคนจำนวนมากที่เขาไม่ยอมพุดคุยทางการเมืองด้วย

6.7 บุคคลที่ยังมีการศึกษาดี มีแนวโน้มจะมองว่าตนเองมีความสามารถที่จะใช้อิทธิพลบีบบังคับรัฐบาลได้

กล่าวโดยสรุป พบว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมีความเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะในแวดวงของการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งมองกันว่าการเข้ามีส่วนร่วมนี้เป็นลักษณะทางการเมืองที่สำคัญยิ่งของระบบการเมืองที่ทันสมัย และเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบการเมืองที่พัฒนาแล้วด้วย

ความหมายและลักษณะของสังคมชนบท

1. ความหมายของสังคมชนบท

สังคมชนบทตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 344) ให้ความหมายว่า บ้านนอก หรือเขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556 : 5) กล่าวว่า หลักเกณฑ์สำคัญที่นักวิชาการมักจะใช้กันในระหว่างชนบทกับเมืองก็คือ จำนวนประชากรเป็นหลัก ซึ่งก็ปรากฏว่าในแต่ละประเทศที่ใช้จำนวนประชากรไม่เท่ากันในการกำหนดขอบเขตของชนบท และเมือง อย่างไรก็ตามเกณฑ์ที่นิยมใช้กันมากที่สุดคือ ใช้เขตการปกครองเป็นที่แบ่งชุมชน สำหรับสังคมไทยนั้นถือได้ว่าเอาเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในการแบ่ง โดยถือว่าบริเวณที่อยู่นอกเขตเทศบาลเป็นชุมชนชนบท

ในปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมชนบทไทย ได้มีการปรับเปลี่ยนและมีพัฒนาการจนกระทั่งมีลักษณะเป็นสังคมชนบทกึ่งเมืองมากขึ้น สภาพแวดล้อม วิถีชีวิต ค่านิยม และวัฒนธรรม ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปส่วนหนึ่งเป็นไปตามอิทธิพลของเมือง และเนื่องจากการปรับตัวของชนบทเอง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่รายได้ของคนในชนบทมาจากภาคบริการหรือรับจ้างมากขึ้น ไม่ได้มาจากภาคเกษตรเพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีต

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าสังคมชนบทหมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ๆ ตั้งอยู่นอกจุดศูนย์กลางของเมือง เป็นเขตที่มีความเจริญทางด้านวัตถุไม่มากนัก โดยชนบทจะเป็นพื้นที่ ๆ ยังคงแวดล้อมไปด้วยทุ่งนา ป่า เขา แม่น้ำ ลำธาร ทะเล ซึ่งเป็นการพิจารณาในแง่ทำเลที่ตั้ง (Location) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม คนในชนบทจะมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน รู้จักตลอดหัวบ้านท้ายบ้าน ระบบเครือญาติยังเข้มข้น ยึดมั่นในประเพณี และวัฒนธรรม เป็นสังคมแบบประเพณี (Traditional Society) ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวค่อนข้างใหญ่และครอบครัวยังเป็นทั้งสถาบันผู้ผลิตและผู้บริโภค

2. ลักษณะของสังคมชนบท

ลักษณะด้านต่าง ๆ ของสังคมชนบท โดยเฉพาะสังคมชนบทไทย สามารถสรุปลักษณะในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556 : 6-7)

2.1 ด้านประชากรศาสตร์

จำนวนประชากร ประชากรในชนบทมีจำนวนประชากรจำนวนมาก เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ ขนาดของครอบครัวชนบท และสมาชิกในครอบครัวในชนบทจะมีขนาดใหญ่กว่าจำนวนของสมาชิกของครอบครัวในเมือง การเพิ่มของประชากร การเกิด

แม้ว่าปัจจุบันการเกิดของประชากรในชนบทจะลดน้อยลงกว่าในอดีต แต่ก็มากกว่าในสังคมเมือง ด้านโครงสร้างอายุของประชากร สังคมกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยแม้ว่าประชากรส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่อายุน้อย แต่กลุ่มผู้สูงอายุก็มีจำนวนที่มากขึ้น อันส่งผลให้ประชากรในวัยแรงงานต้องแบกรับภาระเลี้ยงดูผู้ที่ไม่ได้ทำงาน หรือผู้ที่ทำงานไม่ไหว เพราะคนชราที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ด้านการย้ายถิ่น สังคมชนบทไทยมีการย้ายถิ่นของประชากรมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง และการย้ายถิ่นทำกินของคนในชนบททั้งในบางฤดูกาลและตลอดทั้งปี

2.2 ด้านนิเวศวิทยา

สังคมชนบทมักประกอบด้วยหมู่บ้านขนาดย่อมตั้งเรียงรายกันอยู่อย่างห่าง ๆ ระยะห่างจากหมู่บ้านหนึ่งถึงอีกหมู่บ้านหนึ่งไกลบ้างใกล้บ้างตามแต่สภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะการจัดตั้งหมู่บ้านแสดงถึงความพยายามปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของมนุษย์ การตั้งถิ่นฐานของสังคมชนบทส่วนใหญ่มิได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ตั้งหมู่บ้านกันตามริมแม่น้ำ ลำคลอง หรือหนองบึงใหญ่ ๆ และตามเส้นทางคมนาคม ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์แก่การค้ารังชีพและความสะดวกแก่การทำมาหากิน

2.3 ด้านเศรษฐกิจ

สังคมชนบทไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม กล่าวคือ แรงงานหรือคนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม กิจกรรมด้านอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรม การบริการต่าง ๆ มีอยู่น้อย อุตสาหกรรมที่มีอยู่เป็นกิจกรรมในครอบครัวหรืออุตสาหกรรมขนาดย่อม มีรายได้จากเกษตรกรรม และรายได้นอกฟาร์ม มักจะต้องกู้หนี้ยืมเงินจากพ่อค้าคนกลางอยู่เป็นประจำ ลักษณะทางเศรษฐกิจของชนบทอีกอย่างหนึ่งคือการไม่มีอาชีพหลายประเภทเหมือนคนในเมือง อาชีพส่วนใหญ่ก็เป็นเกษตรกรรมหรือที่เกี่ยวข้องกัน นอกจากนี้ก็มีอาชีพข้างพื้นบ้าน หมอกลางบ้าน รับจ้าง การบริการ และกรรมกรการเกษตร เป็นต้น นอกจากนั้นความชำนาญเฉพาะงานชนบทก็มีไม่มาก งานการต่าง ๆ ในชนบทใคร ๆ ก็ทำกันได้ ชาวชนบทจึงมักทำอะไรได้หลายอย่าง เช่น ชาวไร่ ชาวนา พร้อมกับกับการเป็นช่างไม้ ช่างจักสาน หรือปั้นหม้อปั้นไหไปด้วย

2.4 ด้านสังคม

ประชากรของสังคมชนบทไทยนั้นรวมกลุ่มกันเป็นหมวดหมู่ เริ่มตั้งแต่ครอบครัว กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มคนชรา และหมู่บ้าน หมู่บ้านเป็นชุมชนขนาดย่อมที่สุดของสังคมไทย และเป็นพื้นที่ที่ครอบครัวต่าง ๆ จะมาตั้งบ้านเรือนร่วมกัน กลุ่มดังกล่าวนี้เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ ความเป็นปึกแผ่นภายในหมู่บ้านยังมีอยู่มาก เพราะส่วนใหญ่จะผูกพันกันอยู่ด้วยระบบเครือญาติ นอกจากนั้นการค้ารังชีพในชนบท ยังทำให้ชาวชนบทต้องมีโอกาสพึ่งพากัน เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดจากภัยพิบัติดินนาาประการ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลส่วนใหญ่เป็นไปอย่างสนิทสนม

เป็นกันเอง ความต้องการที่จะพบปะคบหากันเกิดขึ้นมาเอง ไม่ใช่ด้วยแรงจูงใจจากการเมืองหรือเศรษฐกิจชักจูงเสมือนชีวิตในเมือง

2.5 ด้านมนุษยวิทยาวัฒนธรรม

สังคมชนบทไทยมักเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมเด่นอยู่เพียงวัฒนธรรมเดียว อาจเป็นสังคมพุทธโดยทั่วไป หรืออิสลามอย่างเดียว เช่น ภาคใต้ หากจะมีวัฒนธรรมอื่นปะปนอยู่บ้าง ก็จะไม่มียุทธพลสูงถึงขนาดเป็นคู่แข่งกันทางศาสนา ชาวบ้านจะถือว่าศาสนาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเชื่อถือตามกันอย่างเคร่งครัด ตามคำบอกเล่าของพระหรือผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีอายุ คนในชนบทจะปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมที่ได้วางไว้ และยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน สำหรับค่านิยมโดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ขณะที่ชาวเมืองนิยมการกระทำ ชาวชนบทนิยมความสุ่มนึ่งมวล ชาวเมืองนิยมและชอบรับของแปลกใหม่ ชาวชนบทนิยมยึดมั่นในประเพณีที่มีอยู่ ชาวเมืองนิยมระบบประชาธิปไตย ชาวชนบทนิยมนับถือผู้ใหญ่ เคารพผู้อาวุโส ชาวเมืองนิยมยกย่องคนหนุ่มสาว ชาวชนบทยกย่องผู้มีอายุ ชาวเมืองถือเอาบุคคลหรือปัจเจกภาพนิยม ชาวชนบทถือตระกูลเทือกเขาเหล่ากอเป็นสำคัญ ชาวเมืองนิยมชมชื่นกับการเปลี่ยนแปลง ชาวชนบทพอใจกับการรักษาความมั่นคงเอาไว้ ชาวเมืองนิยมคนที่ได้ฐานะมาจากความสำเร็จของตน ชาวชนบทถือว่าบุคคลที่มีชาติตระกูลดีย่อมมีเกียรติ ชาวเมืองมุ่งสร้างความสำเร็จก้าวหน้า ชาวชนบทมุ่งรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ชาวเมืองนิยมหลักเสมอภาพ ทุกคนมีความเสมอภาคกัน ชาวชนบทยกย่องผู้นำ เชื้อฟุ้งผู้นำ ชาวเมืองนิยมความกระตือรือร้นว่าเป็นของมีค่า ชาวชนบทนิยมเดินทางสายกลาง ค่อยทำค่อยไป ชาวเมืองพยายามที่จะเอาชนะธรรมชาติในทุกทาง ชาวชนบทพยายามที่จะทำตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ชาวเมืองนิยมการกระทำที่ไม่เป็นทางการหรือไม่มีพิธีรีตองมาก ชาวชนบทนิยมความเป็นทางการ

2.6 ด้านสังคมจิตวิทยา

ชาวชนบทมักเป็นคนมีลักษณะไม่กล้าได้กล้าเสีย ทั้งนี้เพราะคิดว่าตนมีความรู้ น้อย และฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ไม่สามารถจะรับภาระของความผิดพลาดในการเสี่ยงได้ การต้องอยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติ ไม่สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ จึงทำให้เชื่อโชคกลางและเคร่งครัดต่อระเบียบประเพณี เมื่อมีนวัตกรรมเข้ามา ชาวชนบทจะมีความยับยั้งชั่งใจมาก่อนที่จะรับนวัตกรรมนั้น ลักษณะสำคัญของชาวชนบทอีกประการหนึ่ง คือการรับปากหรือเชื่อฟังคำสั่งหรือคำสั่งขอร้องต่อหน้าผู้มีอำนาจ แต่ภายหลังหรือลับหลังแล้วอาจไม่ปฏิบัติ หรือพยายามหลีกเลี่ยงหรือการพยายามทำตนเป็นผู้มีสติปัญญา น้อย เพื่อให้เกียรติแก่ชนชั้นที่สูงกว่า ทั้งที่ตนเองอาจรู้ดีกว่า

ลักษณะของสังคมเกษตรกร

ลักษณะด้านต่าง ๆ ของสังคมเกษตรกรในปัจจุบันในที่นี้หมายถึงเกษตรกรในชนบท มีภาพรวมดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556 : 11-14)

1. ลักษณะประชากรเกษตร

ใน พ.ศ. 2553 ประเทศไทยมีประชากรภาคการเกษตร 24.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.3 ของประชากรทั้งหมด โดยลดลงร้อยละ 4.68 จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และมีแนวโน้มของประชากรภาคการเกษตรลดลงอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2554 : 1 - 4 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556 : 11) นอกจากนี้อายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรมีแนวโน้มสูงขึ้น พบว่าเกษตรกรผู้ที่มีอายุมากกว่า 65 ปี เพิ่มจากร้อยละ 6.99 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นร้อยละ 8.82 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมกล่าวได้ว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่ยังมีอายุน้อย อันส่งผลให้ประชากรในวัยทำงานต้องแบกรับภาระเลี้ยงดูผู้ที่ยังไม่ได้ทำงาน และผู้ที่ไม่ทำงานไม่ไหวแล้ว เพราะคนชราเพิ่มมากขึ้น ในด้านเพศพบว่า มีจำนวนเกษตรกรเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4 คนต่อครอบครัว ในส่วนแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงจาก 19.32 ล้านคน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เหลือ 17.41 ล้านคน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2554 : 1 - 4 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556 : 11) ด้านการย้ายถิ่นของประชากรมีจำนวนมากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชนบทเข้าสู่เมืองและการย้ายถิ่น ทำกินของคนในชนบท ทั้งในส่วนของแรงงานสตรีและเยาวชน กล่าวโดยสรุปได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรในชนบทยังคงมีความหนาแน่นน้อย อัตราการเกิดและตายยังคงสูงกว่าในเมือง

2. ลักษณะรายได้และหนี้สินของเกษตรกร

ครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้จากการเกษตรเพียงอย่างเดียวจำนวนลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น และประกอบอาชีพด้านการเกษตรกับด้านอื่น ๆ ประกอบกันมากขึ้น เช่น รับจ้าง การบริการ ครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้จากการทำการเกษตรนั้น ส่วนใหญ่มีรายได้จากการปลูกพืชร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ รองลงมาปลูกพืชอย่างเดียว เลี้ยงสัตว์อย่างเดียว ด้านการออมของเกษตรกรนั้นส่วนใหญ่เกษตรกรมีการออมทรัพย์น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่มีเนื้อที่ถือครองขนาดเล็ก การออมในอัตราต่ำย่อมมีผลกระทบต่อการใช้เทคโนโลยี เพราะเกษตรกรขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะซื้อวัตถุดิบ หรือซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องจักร ทำให้การผลิตทางการเกษตรไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ขณะเดียวกันการพึ่งพา

ตนเองของเกษตรกรด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านอาหารลดลง พึ่งพาทายนอกมากขึ้น รายจ่ายในครัวเรือนและเพื่อการผลิตสูงขึ้น ระดับต้นทุนที่เป็นค่าปุ๋ยและสารเคมีการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 35 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด และหากเป็นการผลิตโดยใช้พันธุ์ลูกผสม (Hybrid Seed) เฉพาะต้นทุนค่าเมล็ดจะสูงถึงร้อยละ 35 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมดและพบว่าในการผลิตไก่แบบอุตสาหกรรม ต้นทุนค่าพันธุ์ไก่และอาหารสัตว์จะสูงถึงร้อยละ 90 ของต้นทุนทั้งหมด (สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย, 2555: 1/9 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556 : 11) หนี้สินในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้เพื่อการเกษตรและเป็นหนี้ที่เป็นเงินสด แหล่งเงินกู้ของเกษตรกรบางส่วนกู้จากสถาบันการเงินอื่นและแหล่งเงินกู้ในชุมชน

3. การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ในที่ดินทำเกษตร

ลักษณะการถือครองที่ดิน จะมีผลกระทบต่อการใช้เทคโนโลยีและปัจจัยการผลิตของเกษตรกร หากเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินเอง ก็มีแรงจูงใจการใช้ปัจจัยการผลิตและการพัฒนาการผลิต การถือครองที่ดินของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นการถือครองที่ดินทำการเกษตรลักษณะเดี่ยวคือ เป็นเจ้าของที่ดินเอง หรือเช่าที่ดินจากผู้อื่นทั้งหมดและมีเกษตรกรร้อยละ 59.73 ต้องเช่าที่ดินทำกิน (สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย, 2555: 1/9 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556 : 12) และพบว่าแนวโน้มการถือครองที่ดินของเกษตรกรลดลงทั้งในเชิงจำนวนผู้ถือครองและจำนวนพื้นที่ถือครอง นอกจากนี้พบว่าหมู่บ้านในประเทศไทยพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เนื้อที่ในการปลูกข้าว รองลงมาปลูกพืชไร่ พืชผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชยืนต้น และยางพารา โดยแนวโน้มเกษตรกรไทยมีการใช้พื้นที่เพื่อการปลูกข้าวและพืชไร่ลดลง อาจจะเป็นเพราะมีการปรับเปลี่ยนไปปลูกไม้ยืนต้นมากขึ้น

4. ด้านการใช้ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรมีแนวโน้มใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นทั้งพันธุ์ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี ฮอร์โมน และพบว่าเกษตรกรมีผลการตรวจเลือดอยู่ในเกณฑ์ไม่ปลอดภัย และเสี่ยงต่อการเกิดพิษมากขึ้นจากร้อยละ 21 ของเกษตรกรทั้งหมด ใน พ.ศ. 2541 เป็นร้อยละ 39 ใน พ.ศ. 2550 (สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย, 2555: 3/9 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556 : 12) ด้านการครอบครองเครื่องจักรเพื่อการเกษตร เกษตรกรมีแนวโน้มเป็นเจ้าของเครื่องจักรกล เช่น รถไถเดินตาม เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เครื่องเกี่ยวมัดข้าว เครื่องสีข้าวเพิ่มขึ้น แสดงว่าเกษตรกรมีการใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานมากขึ้น

5. ลักษณะทางสังคมวิทยา

ในระดับครอบครัวเกษตรกรจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นกว่าเดิม พ่อและลูกชายยังเป็นใหญ่ในครอบครัว ภรรยายังมีบทบาทน้อย ถือว่าวิถีชีวิตมีความสำคัญมาก ในชนบท

มีความมั่นคงของครอบครัวสูง อัตราการหย่าร้าง แยกกันอยู่ หรือการละทิ้งคู่สมรสไปมีอยู่น้อย การเลือกคู่ครองพ่อแม่ยังมีบทบาทอยู่ การเลี้ยงดูอบรมไม่เข้มงวดกวดขัน แต่จะปล่อยให้ดูแลตัวเอง เกษตรกรในชนบทยังคงมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับผู้นำท้องถิ่น นักการเมือง พ่อค้า คนกลาง นายทุนท้องถิ่น เพื่อการได้รับความช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ เมื่อเดือดร้อนอีกด้วย ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกรมีการรวมกลุ่มในลักษณะต่าง ๆ มากขึ้น

6. ลักษณะทางการศึกษา

เกษตรกรโดยทั่วไปมีระดับการศึกษาต่ำ เพราะคนที่ได้รับการศึกษาไม่กลับมาอยู่ชนบท โรงเรียนในชนบทมีครูและอุปกรณ์การศึกษาน้อยและมีคุณภาพต่ำ คุณภาพของนักเรียนที่จบประถมศึกษาจึงอยู่ในระดับต่ำ หลักสูตรการศึกษาโดยทั่วไปมักไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและความต้องการที่จำเป็นของเกษตรกรในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะหลักสูตรได้กำหนดไปจากส่วนกลางสำหรับใช้ทั่วประเทศ จึงไม่ตอบสนองในลักษณะตกทอดสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษคือ บิดา มารดา และญาติ และจากประสบการณ์ปฏิบัติจริงของตนเอง นอกจากนั้นเพื่อนบ้านก็มีอิทธิพลต่อการให้ความรู้ในการประกอบการรองลงมา จากการสำรวจ ใน พ.ศ. 2552 พบว่าเกษตรกรร้อยละ 60.59 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีเกษตรกรที่ไม่รู้หนังสือหรือมีการศึกษาน้อยกว่าประถมศึกษาตอนต้นร้อยละ 7.6 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2555 : 1-5 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556 : 12) ดังนั้นจึงยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการศึกษาให้กับเกษตรกรในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษานอกระบบ เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสเรียนวิทยาการใหม่ ๆ ที่จำเป็นและเหมาะสมกับการพัฒนาตนเอง และชุมชนในภาวะปัจจุบันที่ต้องมีการแข่งขันสูง และมีข้อจำกัดทางการค้ามากมาย

7. ลักษณะทางการเมืองและการปกครอง

สังคมเกษตรกรในชนบทไทย เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองการปกครองของประเทศ โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของนายอำเภอ คอยเป็นหูเป็นตาให้กับราชการส่วนกลาง ในโครงสร้างอำนาจของสังคมนั้นนอกจากประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้วยังมีผู้นำคนอื่นในชุมชนรวมอยู่ด้วย เช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล ผู้มีฐานะดี ครู และสมภารวัด เป็นต้น ผู้ใหญ่บ้านและกำนันจะดำเนินการอะไรขึ้นอยู่กับการราชการส่วนกลาง ซึ่งมีสาขาอยู่ที่อำเภอ หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่จะอยู่ที่การปฏิบัติตามนโยบายหรือการได้รับมอบหมายจากส่วนกลาง และรายงานความเป็นไปในหมู่บ้านให้ส่วนกลางได้ทราบ เป็นตัวแทนราษฎรขอความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จากราชการส่วนกลาง แต่ภายหลังที่มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ อบต. ขึ้น ทำให้การบริหารงานมีการกระจายอำนาจมากขึ้น เดิมชาวบ้านมักจะไม่สนใจกับนักการเมือง นอกจากได้รับการขอร้อง การลงคะแนนเลือกตั้งของ

เกษตรกรในชนบท จะคำนึงถึงลักษณะส่วนบุคคลหรือความสนิทสนมซึ่งชอบส่วนบุคคลเป็นหลักเกี่ยวกับการปกครองนั้น เกษตรกรในชนบทเชื่อว่าตนเองมีหน้าที่ในการให้ความร่วมมือเชื่อฟังคำสั่งของทางราชการ ข้าราชการเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งต้องเชื่อฟังจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้เหตุจำเป็นจริง ๆ และจะไม่รบกวนเรียกร้องนอกจากจำเป็นจริง ๆ เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันชาวชนบทมีความสนใจ และตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ และคนในชนบทได้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานทางการเมืองมากขึ้นกว่าในอดีตเป็นอย่างมาก

8. ลักษณะสุขภาพอนามัย

แม้ว่าเกษตรกรจะอยู่ใกล้ธรรมชาติอากาศบริสุทธิ์ แต่โรคภัยไข้เจ็บในชนบทก็มีมาก เกษตรกรบางส่วนไม่สนใจเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมากนัก ปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยเกี่ยวข้องกับสุขภาพและปัญหาอื่น ๆ เช่น ไม่สามารถจะมากังวลเรื่องอาหารถูกสุขลักษณะได้เพราะไม่มีทางเลือก บางพื้นที่แหล่งบริการสุขภาพอยู่ห่างไกลเข้าถึงยาก

9. ลักษณะทางเทคโนโลยี

เครื่องมือเครื่องใช้ที่เกษตรกรมีอยู่มักจะเกี่ยวข้องกับการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการจับสัตว์ป่า สัตว์น้ำ เพื่อการครองชีพ รวมทั้งเครื่องใช้เครื่องประดับในบ้านเรือน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มักจะมีลักษณะไม่สลับซับซ้อนแต่อย่างใด ซึ่งหมายถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านั้น ก็มักจะด้อยลงไปด้วย ปัญหาด้านเทคโนโลยี คือการที่เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทำให้การนำเครื่องมือเครื่องใช้และเทคโนโลยีไปใช้ในการพัฒนาไม่ได้ผลเท่าที่ควร เป็นต้น

10. ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของสังคมเกษตรกร

การตั้งถิ่นฐานของเกษตรกรไทยในชนบทมีลักษณะดังนี้ คือ หมู่บ้านเกษตรกรโดยทั่วไปเป็นการตั้งถิ่นฐานแบบไม่มีการวางแผนการมาก่อนทั้งสิ้น เมื่อประชาชนเห็นว่าท้องที่ใดเหมาะที่จะเป็นชัยภูมิในการตั้งรกรากที่อยู่อาศัย และทำมาหากินได้สะดวกก็จะตั้งหลักอยู่ที่นั่น การตั้งหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมตามชัยภูมิต่าง ๆ เช่น ที่ดินชายทุ่ง ชายป่า ละครเกาะ การเรียกชื่อหมู่บ้านมักจะเรียกตามลักษณะชัยภูมิ เช่น การตั้งตามทีลุ่ม ริมหนอง ริมบึง มักจะเรียกว่าหนอง เช่น บ้านหนองอีแรด หนองหอย เป็นต้น ถ้าเป็นชายทุ่งมักเรียกบ้านทุ่ง เช่น บ้านทุ่งคา บ้านทุ่งสัก เป็นต้น ส่วนการตั้งหมู่บ้านที่อยู่ตามเส้นทางคมนาคมมักจะมีชื่อแสดงเอกลักษณ์ของหมู่บ้านนั้น ๆ ด้วย เช่น ในภาคเหนือ หากตั้งบนเส้นทางน้ำมักจะเรียกว่าแม่ เช่น หมู่บ้านแม่สะเรียง แม่แจ่ม สำหรับภาคอีสานมักขึ้นต้นว่า ท่า หรือกุด หรือห้วย เช่น บ้านท่าวาริ บ้านกุด บ้านห้วยยาง ส่วนภาคกลางจะขึ้นต้นว่า บาง เช่น บางนกแขวก บางปลาสร้อย บางซอ เป็นต้น สำหรับภาคใต้มักจะเรียกว่า ท่า เช่น หมู่บ้านท่าชะ ท่าตะเภา ท่าทอง เป็นต้น สำหรับ

การตั้งถิ่นฐานชนิดที่มีการวางแผน มักจะเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมที่จัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมการพัฒนาชุมชนจัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์ชาวไร่ที่ดอนขุนห้วย ตำบลเขาใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี กรมป่าไม้จัดตั้งหมู่บ้านสวนป่าตามป่าสงวนต่าง ๆ เพื่อช่วยอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าและป่าไม้ สำหรับกรมส่งเสริมสหกรณ์จัดตั้งหมู่บ้านสหกรณ์การเกษตร เช่น หมู่บ้านสหกรณ์การเกษตรทุ่งลุยลาย จังหวัดชัยภูมิ ส่วนกรมประชาสัมพันธ์จะดำเนินการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นต้น

11. ลักษณะทางการผลิต

การผลิตของภาคเกษตรไทยแบ่งออกเป็นสาขาดังนี้ คือ พืช ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ การบริการและแปรรูปผลิตผลเกษตรกรอย่างง่าย สาขาพืชมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของเกษตรกรสูงสุด โดยภาพรวมสัดส่วนความสำคัญของสาขาพืชของประเทศได้เพิ่มขึ้น ขำวนนับว่าเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อสาขาพืชและต่อเศรษฐกิจของเกษตรกรมากที่สุด สำหรับสาขาประมง และปศุสัตว์ มีความสำคัญรองลงมาจากสาขาพืช ส่วนสาขาป่าไม้ในอดีตเคยเป็นภาคการผลิตที่ทำรายได้ แต่ปัจจุบันได้ลดความสำคัญลงอย่างมาก นับตั้งแต่รัฐบาลดำเนินนโยบายปิดป่าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา ด้านการแปรรูปผลิตผลการเกษตรอย่างง่าย เป็นสาขาการผลิตที่นับว่าจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากรัฐบาลได้เน้นความสำคัญ โดยการดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ด้วยวิธีการแปรรูปผลิตผลที่เกินความต้องการใช้บริโภคและส่งออก ทำให้ด้านสาขาการผลิตนอกจากการเกษตร คือ การทำอุตสาหกรรมเกษตร โดยภาพรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ลักษณะของสังคมเกษตรกรได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยลำดับ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบางกรณีได้ก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมเกษตรกร ขณะที่การเปลี่ยนแปลงบางกรณีก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบ แม้กระทั่งในปัจจุบันลักษณะต่าง ๆ ของเกษตรกรหลายประการ ยังคงเป็นปัญหาและควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้สังคมเกษตรกรเข้มแข็งต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภัทรานิษฐ์ ศรีพนิชพงศ์ (2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสถาบันของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 จำนวน 378 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอีกจำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติตนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับดี มีการปฏิบัติเป็นประจำ มูลเหตุ

จูงใจที่ทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นลำดับที่ 1 ได้แก่ มีความพอใจส่วนตัวหรือความสมัครใจ และเห็นว่าการเมืองมีประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ รองลงมาคือ ต้องการพัฒนาการเมืองให้ดีขึ้น และเป็นสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ สาเหตุที่ทำให้นักศึกษาไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดเป็นลำดับที่ 1 ได้แก่ ขาดความศรัทธาในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง รองลงมาคือ มีการซื้อสิทธิขายเสียง นอกจากนี้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเมืองการปกครองของไทยนั้น ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญจริง พร้อมทั้งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและจัดสภาพแวดล้อม เน้นการปฏิบัติจริงทั้งในและนอกสถานศึกษา

สรุป

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 3 ส่วนคือ หลักการประชาธิปไตย พรรคการเมืองและประชาชน ซึ่งแต่ละส่วนมีบทบาทสำคัญในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ

หลักการประชาธิปไตย เป็นกรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารประเทศให้เป็นไปตามระบอบ อันประกอบด้วย หลักอำนาจเป็นของปวงชน หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักกฎหมาย และหลักเสียงส่วนใหญ่

พรรคการเมือง เป็นสถาบันที่ดำเนินการให้การบริหารบ้านเมืองเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย มีการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศ การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน การสรรหาบุคคลลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นรัฐบาลบริหารประเทศ หรือเป็นฝ่ายตรวจการทำงานของรัฐบาล

ประชาชน นับเป็นส่วนสำคัญยิ่งในระบอบประชาธิปไตย เป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง มีหน้าที่คัดเลือกบุคคลไปใช้อำนาจแทนตน ตรวจสอบการทำหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจแทนตนได้

ประชาชนทั่วไปแม้ไม่มีโอกาสได้ไปใช้อำนาจโดยตรง ก็สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดย การสนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสนอความต้องการของท้องถิ่นต่อนักการเมือง การออกเสียงประชามติหรือประชาพิจารณ์ เป็นต้น

ประเทศไทยมีประชากรอยู่ในภาคการเกษตรมากที่สุด จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับต่างๆ ทำให้ประชากรภาคการเกษตรลดลงอย่างต่อเนื่อง ลักษณะเฉพาะของสังคมเกษตรกร รายได้จากการเกษตรไม่พอกับค่าใช้จ่ายต้องหารายได้เพิ่มเติมโดยวิธีอื่น บางส่วนมีการขายที่ดินแล้วเช่าที่ทำการเกษตร มีการใช้เครื่องมือทางการเกษตรและสารเคมีเพิ่มขึ้น ครอบครัวยุคใหม่มักเป็นครอบครัวเดี่ยว เกษตรกรมักมีความรู้ต่ำ ลูกหลานที่เรียนหนังสือก็ไม่กลับมาประกอบอาชีพ

ภาคการเกษตร นอกจากนั้น เกษตรกรตั้งถิ่นฐานห่างไกลจากความเจริญ ราคาผลิตผลตกต่ำ ถูกเอาเปรียบแต่ก็ไม่มีทางเลือก

แม้เกษตรกรจะเป็นกลุ่มประชากรที่��จะห่างไกลความเจริญ ความรู้่น้อย รายได้น้อย แต่ตามระบอบประชาธิปไตยแล้ว เกษตรกรก็มีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกับประชากรกลุ่มอื่นๆคือแต่ละคนมีคะแนนเสียง 1 เสียงเท่ากัน

บทที่ 3

ผลการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Groups Discussion) กลุ่มเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา กับทำไร่มันสำปะหลังอาชีพละ 1 กลุ่ม ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ใหญ่บ้านที่เกษตรกรประกอบอาชีพอยู่จำนวน 2 คน เกษตรกรผู้ทำสวนผลไม้จำนวน 1 คน และเกษตรกรผู้ปลูกพืชผักสวนครัวจำนวน 1 คน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ข้อมูลที่สามารถนำไปประมวลผลได้ดังนี้

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Groups Discussion)

ข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มอาชีพทำนา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะกับเกษตรกรที่ทำนา อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 7 คน เป็นเพศชาย 6 คน และเพศหญิง 1 คน อายุสูงสุด 72 ปี อายุต่ำสุด 42 ปี การศึกษาสูงสุดคือชั้น ป.7 การศึกษาค่ำสุดคือ ไม่ได้เรียนหนังสือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากที่สุด 54 ปี น้อยที่สุด 12 ปี มีการทำงานมากที่สุดจำนวน 120 ไร่ น้อยที่สุด 13 ไร่

นอกจากการทำนาเป็นอาชีพหลักแล้ว กลุ่มเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ยังหารายได้เสริมเพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน มีการหารายได้เสริมที่แตกต่างกัน คือ การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ การเปิดร้านค้า การปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกผลไม้ มีเครื่องมือรับจ้างทำนา การค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

ชาวนาส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลัก แต่ไม่พอกับค่าใช้จ่าย เป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตร และร้านค้าปุ๋ยยา ในการทำนาเกษตรกรจะนำปุ๋ย ยาและสารเคมีอื่น ๆ จากร้านค้าไปใช้ก่อน เมื่อขายข้าวได้แล้วก็จะนำเงินไปชำระหนี้ ร้านค้าจะคิดราคาแพงกว่าราคาซื้อขายเงินสด แต่ก็มีชาวนาหลายรายที่ซื้อปุ๋ยยาดำด้วยเงินสด

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างมีความเห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ เป็นเรื่องของคนที่ได้รับเลือกตั้งให้ไปใช้อำนาจแทนประชาชนเข้าไปบริหารประเทศ ประชาชนที่เป็นชาวไร่ชาวนาไม่มีทางที่จะได้เป็นนักการเมือง พรรคการเมืองหรือนักการเมืองจะมองเห็นความสำคัญของประชาชนก็เฉพาะก่อนมีการเลือกตั้งเท่านั้น เมื่อเลือกตั้งผ่านไปนักการเมืองไม่เคยสนใจประชาชน ประชาชนมีเรื่องเดือดร้อนจะขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองมีโอกาสดูพบนักการเมืองได้น้อยมาก

การปกครองเป็นกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากร ต่อยอดจากทางภาคการเมือง โดยจังหวัด อำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น การตัดถนน การทำสระน้ำ การไฟฟ้า การประปา โทรศัพท์ และการบริการสาธารณะต่าง ๆ

กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างเห็นว่าประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง เป็นการเลือกตั้งตัวแทนประชาชนให้ไปเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด เป็นต้น ประชาธิปไตยคือการมีอิสระที่จะแสดงออก มีอิสระในการประกอบอาชีพ มีอิสระในการเดินทาง และประชาธิปไตยคือการใช้เสียงข้างมาก

ช่องทางการรับรู้เรื่องการเมือง จะมีการรับรู้เรื่องการเมืองจากสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก รองลงมาคือทางวิทยุ และเสียงตามสายของหมู่บ้าน จะเป็นการประชาสัมพันธ์งานส่วนรวม หรือกิจกรรมของส่วนราชการเป็นส่วนใหญ่ การพบปะพูดคุยเรื่องการเมืองกันในกลุ่มเพื่อนบ้านก็มีบ้าง แต่ก็พยายามที่จะไม่พูดถึงเรื่องการเมืองกัน กลุ่มเกษตรกรที่ตอบคำถามไม่ค่อยให้ความสำคัญกับข่าวสารทางการเมือง เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย นักการเมืองแต่ละคนที่สื่อออกมาก็มีแต่การโจมตีฝ่ายตรงข้าม กล่าวถึงความดีของตนเองหรือฝ่ายตน ซึ่งประชาชนได้แต่รับฟัง โดยไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ากรรายงานของสื่อ่นั้นเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องไม่จริงมากนักน้อยเพียงใด

ต่อคำถามเรื่องการเมือง มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างหรือไม่ ได้คำตอบว่า วิถีชีวิตของเกษตรกรตั้งแต่เช้า ทำธุระส่วนตัว รับประทานอาหารเช้า ออกไปทำนา รับประทานอาหารกลางวันกลางทุ่งนา อยู่กลางทุ่งนาทั้งวัน กลับบ้านตอนเย็น ทำงานบ้านบ้าง ให้อาหารสัตว์บ้าง รดน้ำต้นไม้บ้าง รับประทานอาหารเช้า ดูโทรทัศน์ พุดคุยกับคนในครอบครัว แล้วก็เข้านอน ถ้าวันไหนไม่ได้ออกทุ่งนาก็จะทำงานบ้าน ออกจ่ายตลาดซื้อของกินของใช้มาใช้ในบ้าน ดังนั้นชีวิตประจำวันของกลุ่มชาวนาไม่จำเป็นต้องมี หรืออาศัยนักการเมือง เพราะนักการเมืองไม่เคยมาสนใจช่วยเหลือราษฎร

นักการเมืองหรือพรรคการเมือง จะเห็นความสำคัญของประชาชน เข้ามาพบปะประชาชนก็เฉพาะก่อนมีการเลือกตั้งเท่านั้น จะมีการนำเสนอตัวผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งและเสนอนโยบายของ

พรรค แต่การพบปะนั้นจะเป็นลักษณะการจัดเวทีปราศรัย หรือจัดแห่ขบวนหาเสียงมากกว่า การพบปะประชาชนโดยตรง มีการติดป้ายโฆษณาหาเสียง การพบปะกับประชาชนโดยตรงนั้น ส่วนใหญ่เป็นหวัคะแนนมากกว่าที่จะมาพบประชาชนโดยตรง หลังจากการเลือกตั้งผ่านไปแล้ว ผู้ที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งก็จะหายไปจากท้องที่ จะปรากฏตัวอีกครั้งก็เมื่อมีการเลือกตั้งครั้งต่อไป ส่วนผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งมักจะมาร่วมงานที่เป็นงานส่วนรวม เพื่อรักษาคะแนนเสียงของตน เช่น งานวัด งานศพ งานบวช งานแต่ง ที่เจ้าภาพเชิญไป หรืองานประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

กลุ่มชนวนาไม่ค่อยให้ความสนใจในกิจกรรมทางการเมือง เพราะยังต้องดิ้นรนเพื่อปาก เพื่อท้อง เพื่อให้ครอบครัวหลุดพ้นจากสภาพความยากจนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เกษตรกรเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและประโยชน์ ซึ่งกลุ่มชนวนาอย่างกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ น้อย มีรายได้ น้อย ไม่มีทางที่จะได้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้เลย

กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างทราบว่าหน้าที่ทางการเมืองเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรงคือการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และทราบว่าหากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องเสียสิทธิบางประการ แต่ก็ไม่ทราบว่า การเสียสิทธิบางประการนั้นคือการเสียสิทธิอะไรบ้าง เพราะไม่เคยมีใครเข้ามาชี้แจงทำความเข้าใจว่านอกจากสิทธิการเลือกตั้งแล้วยังมีสิทธิอะไรอีกบ้าง หรือการเสียสิทธินั้นต้องเสียสิทธิอะไรบ้าง

การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ในห้วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา เคยมีตัวแทนพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง มาเชิญชวนให้กลุ่มชนวนาสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ชวนาส่วนใหญ่สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคนั้น หลังจากเป็นสมาชิกพรรคแล้วไม่เคยมีพรรคการเมือง หรือนักการเมืองมาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเลย และเกษตรกรเองก็ไม่เคยสนใจในความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เกษตรกรรู้แต่เพียงว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ที่จัดได้ว่าเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เกษตรกรไม่เข้าใจว่า มีกิจกรรมใดที่ถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมทางการเมือง

การไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น ถ้าเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น กลุ่มชนวนาที่ให้ข้อมูล จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง เพื่อลงคะแนนช่วยคนใกล้ชิด เว้นแต่มีธุระจำเป็นจริง ๆ ส่วนการเลือกตั้งระดับชาติ กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างจะให้ความสำคัญน้อยกว่าการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น

ข้อพิจารณาในการเลือกตั้งบุคคล ถ้าเป็นการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นก็จะพิจารณาเครือญาติเป็นหลัก ไม่ใช่เครือญาติก็จะเลือกคนใกล้ชิด หากไม่ใช่เครือญาติและคนใกล้ชิด ก็จะพิจารณาจากประวัติ ความประพฤติ และการมีน้ำใจช่วยเหลืองานส่วนรวม เพราะในท้องถิ่นระดับ

หมู่บ้านและตำบลจะรู้จักกันหมด ส่วนการเลือกตั้งในระดับชาตินั้น จะดูความนิยมของตัวบุคคล และนโยบายพรรคการเมืองเป็นยุค ๆ ไป โดยจะให้ความสำคัญในตัวบุคคลมากกว่านโยบายพรรค สำหรับนโยบายของพรรคนั้น แต่ละพรรคก็เสนอนโยบายคู่กันทั้งนั้น เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ทั้งนั้น ถึงจะมีนโยบายที่ไม่เหมือนกัน แต่ต่างก็เสนอนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ในการเลือกตั้งบางครั้งมีการซื้อเสียง มีการแจกเงินก่อนการเลือกตั้ง เกษตรกรที่รับเงินแล้วก็จะลงคะแนนเสียงให้ เพราะถ้ารับเงินมาแล้วไม่ไปลงคะแนนให้ คิดว่าจะเป็นบาปติดตัวต้องตามไปชดใช้กันถึงชาติหน้า

หลังจากลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไปแล้ว เกษตรกรจะไม่มีโอกาสได้ติดตามการทำงานของ ผู้แทนที่เลือกไป เพราะบางคนที่เลือกไปนั้นไม่ได้รับการเลือกตั้ง กรณีคนที่เลือกไปนั้นได้รับการเลือกตั้ง ถ้าเป็นผู้แทนระดับชาติก็ไม่ว่าจะไปติดตามการทำงานของใคร คงมีแต่การดูโครงการต่าง ๆ ที่นักการเมืองนั้นนำลงในพื้นที่ ส่วนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นนั้น เกษตรกรมีโอกาสดูติดตามผลงาน มีการพบปะและมีการเสนอความต้องการของประชาชนให้ทราบบ้าง

การพบปะพูดคุยเรื่องการเมืองกับกลุ่มเพื่อนบ้าน อาจมีการพูดคุยกันบ้าง แต่ก็พยายามจะไม่คุยกันในเรื่องการเมือง เพราะเคยมีข่าวจากสื่อว่า เคยมีการฆ่ากันตายจากการพูดคุยเรื่องการเมืองที่มีความเห็นไม่ตรงกัน จึงพยายามหลีกเลี่ยงการคุยเรื่องการเมือง ในกลุ่มเพื่อนฝูงญาติ พี่น้อง

การพบปะพูดคุยและขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองนั้น นักการเมืองในระดับท้องถิ่นมีโอกาสพบปะกันอยู่บ่อย ๆ ได้พูดคุยและปรึกษาหารือเรื่องการบริหารท้องถิ่นอยู่บ้าง ส่วนนักการเมืองระดับชาติไม่มีโอกาสได้พบปะพูดคุยเลย แม้ต้องการพบก็คงไม่มีโอกาสได้พบ

ในการลงสมัครรับเลือกตั้งทางการเมือง เกษตรกรไม่เคยคิด เพราะการลงสมัครรับเลือกตั้งนั้น ต้องเป็นคนที่มีความรู้ ต้องมีเงิน ต้องมีพรรคพวก และมีบารมี เกษตรกรจะใช้ชีวิตอยู่รอดไปวัน ๆ หาเงินใช้หนี้ที่มีอยู่ก็ลำบากแยะแล้ว

4. แนวความคิดในการบริหารบ้านเมืองที่เกษตรกรต้องการให้ดำเนินการ

ด้านการเมือง ต้องการให้นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน เข้าไปบริหารประเทศมีอุดมการณ์ทางการเมือง เห็นประโยชน์ของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว นักการเมืองมีการพบปะประชาชนบ้างเพื่อรับรู้ความต้องการของประชาชน นักการเมืองในปัจจุบันจะทำอะไรมักอ้างความต้องการของประชาชน แต่ที่จริงแล้วบางทีประชาชนก็ไม่ว่าเรื่อง ถึงจะทำอะไรให้ประชาชนก็ต่อเมื่อตนเองมีผลประโยชน์ด้วย

ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพ มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเพียงพอแก่การใช้หนี้ คือราคาผลผลิตทางการเกษตรไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ชาวขายได้ราคาไม่ต่ำกว่าตันละ 9,000 บาท ปัจจุบัน(ม.ค.57) ขายให้โรงสี

ได้ราคาตันละ 6,200 บาท ราคาปัจจัยการผลิตเช่นพันธุ์ข้าว ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เครื่องมือการเกษตร ราคาถูกลง จะมีคุณภาพดี โดยเฉพาะน้ำมันควรถูกกว่านี้ ราคาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคก็ควรมีราคาถูกลง มีการชดเชยความเสียหายจากภัยพิบัติ

ด้านสังคมจิตวิทยา ต้องการให้ผู้มีอำนาจทำให้สังคมมีความสุข ประชาชนมีความสามัคคีเหมือนในอดีตเมื่อ 30 – 40 ปีที่ผ่านมา ที่คนในหมู่บ้านเดียวกัน ตำบลเดียวกันรู้จักกันทั้งหมด มีการช่วยเหลือกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกเหมือนในปัจจุบัน

ด้านความมั่นคง ต้องการให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีโจรขโมยในสังคม โดยเฉพาะขบวนการค้ายาบ้า ควรปราบให้เด็ดขาดเหมือนกับช่วงรัฐบาลทักษิณในอดีต เพราะยาบ้าเป็นต้นเหตุของอาชญากรรมต่าง ๆ นอกจากทำให้สุขภาพผู้เสพทรุดโทรมแล้ว ยังทำให้สังคมเสื่อมทรามด้วย

ข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มอาชีพปลูกมันสำปะหลัง

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะกับเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 7 คน เป็นเพศชาย 5 คน และเพศหญิง 2 คน อายุมากที่สุด 68 ปี และอายุน้อยที่สุด 32 ปี การศึกษาสูงสุดชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) การศึกษาค่ำสุดคือ ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวนพื้นที่ทำไร่มันสำปะหลัง มากที่สุด 90 ไร่ น้อยที่สุด 28 ไร่

พื้นที่การทำไร่ของเกษตรกร อยู่ในพื้นที่ชนบท ห่างจากตัวจังหวัดกำแพงเพชร ประมาณ 50 กิโลเมตร อยู่ห่างไกลความเจริญ การทำมันสำปะหลังต้องอาศัยน้ำจากธรรมชาติ การทำไร่มันสำปะหลังมีงานที่ต้องทำเป็นช่วง ๆ ทำให้เกษตรกรมีเวลาว่างมาก

รายได้จากการทำไร่มันสำปะหลัง ถ้าฝนตกต้องตามฤดูกาล เกษตรกรก็จะมีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน แต่บางรายก็ไม่พอค่าใช้จ่ายต้องประกอบอาชีพเสริม โดยการรับจ้าง การปลูกข้าวโพด การเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นหนี้ เป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย (ธกส.) กู้เงินมาเพื่อปลูกบ้าน ซื้อเครื่องมือทำการเกษตร และซื้อปุ๋ยยาในการลงทุนทำไร่มันสำปะหลัง

สังคมเกษตรกรเป็นสังคมที่ปรองดอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่มีการแบ่งแยกกันด้วยเรื่องการเมือง มีปัญหาระหว่างเพื่อนบ้านก็สามารถตกลงกันได้ ไม่มีการลักขโมย ไม่มีการเสพหรือขายยาบ้า บ้านใกล้เรือนเคียงมีการดูแลซึ่งกันและกัน

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องของการบริหารประเทศ เป็นเรื่องของคนที่ไม่มีเงิน เป็นเรื่องของแสวงหาอำนาจ เป็นเรื่องของแสวงหาผลประโยชน์ โดยอาศัยประชาชนเป็นเครื่องมือ การเมืองไม่มีความจริงใจต่อกัน ยึดถือผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ การเป็นนักการเมืองต้องมีการลงทุน เมื่อลงทุนแล้วต้องมีการถอนทุน และเตรียมหาทุนใช้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกชักถามเห็นว่า คือ มีการเลือกตั้งให้บุคคลที่ได้รับเลือกตั้งไปใช้อำนาจบริหารบ้านเมือง การที่บุคคลมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามที่ตนเองอยากจะทำ

เรื่องการเมืองมีผลต่อชีวิตประจำวันของเกษตรกรหรือไม่ เรื่องนี้มีความเห็นออกเป็น 2 แนวทาง คือ ส่วนใหญ่เห็นว่าการเมืองมีส่วนโดยตรงต่อการใช้ชีวิตประจำวัน กล่าวคือ การเมืองเป็นผู้กำหนดนโยบายและงบประมาณให้ทำโครงการพัฒนาประเทศ เช่น การตัดถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การบริการต่าง ๆ การกำหนดราคาสินค้า เกษตรกรบางส่วนเห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน ราคาสินค้าขึ้น – ลง ขึ้นอยู่กับพ่อค้าเป็นผู้กำหนดราคาผลผลิตทางการเกษตร พ่อค้าคนกลางก็เป็นผู้กำหนด เกษตรกรไม่มีโอกาสกำหนดราคาสินค้าเอง ราคาปัจจัยการผลิต ผู้ค้ากำหนดราคา การเมืองไม่สามารถกำหนดราคา เครื่องอุปโภคบริโภค หรือราคาปัจจัยการผลิตลดลง นักการเมืองบางคนมีส่วนได้เสียกับราคาสินค้านั้น ๆ ด้วย

นักการเมืองในพื้นที่มีการพบปะประชาชนบ้าง แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้มาพบปะประชาชนโดยตรง จะมาร่วมงานที่เจ้าภาพเชิญ งานประเพณีท้องถิ่นหรืองานบุญของบุคคลที่ใกล้ชิดกับนักการเมือง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

เกษตรกรทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ มีการศึกษาน้อย มีฐานะยากจนไม่ค่อยให้ความสนใจเรื่องการเมือง และไม่ให้ความสำคัญต่อเรื่องการเมืองด้วย เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ต้องใช้เวลาและความรู้ที่มีอยู่คืนรนเอาตัวรอด หาเงินเลี้ยงเพื่อเลี้ยงชีพและปลดหนี้สินที่กู้มา

การรับรู้เรื่องทางการเมือง จะรู้ข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ วิทยุก็มีบ้าง ในหมู่บ้านไม่มีเสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ไม่เคยอ่าน การพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านเรื่องการเมือง จะพยายามไม่พูดเรื่องการเมืองกัน ส่วนใหญ่ก็จะคุยกันแต่เรื่องทำมาหากิน

สิทธิและหน้าที่ทางการเมือง ก็รู้แต่เพียงต้องไปเลือกตั้งเมื่อมีการเลือกตั้ง สิทธิและหน้าที่อื่น ๆ ได้ยินจากสื่อมาบ้าง แต่ก็ไม่ว่ามีสิทธิอะไร

เมื่อมีการเลือกตั้ง ทุกคนจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกคนทุกครั้ง เว้นแต่มีความจำเป็นจริง ๆ ก็ไม่ได้ไปใช้สิทธิ การเลือกบุคคลนั้นจะเลือกลูกหลานเป็นหลัก หรือเลือกคนรู้จัก หากเป็นคนอื่น ก็จะเลือกคนที่ช่วยเหลืองานส่วนรวม หากเป็นการเลือกตั้งระดับชาติ ก็จะเลือกบุคคลที่ลงพื้นที่บ่อย ๆ ฟังพาอาศัยได้เป็นสำคัญ ส่วนนโยบายพรรคนั้น มีความเห็นว่าเป็นเพียงข้ออ้างให้ดูดีเท่านั้น ทุกพรรคมีนโยบายคล้าย ๆ กัน เมื่อผ่านการเลือกตั้งไปแล้ว ไม่มีใครกล่าวถึงนโยบายของพรรคอีกเลย

หลังจากการเลือกตั้งผ่านไปแล้ว ไม่เคยมีการติดตามการทำงานของนักการเมือง เพราะไม่ใช่เรื่องของเกษตรกร เป็นเรื่องนักการเมือง และไม่เคยไปขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองเลย

เกษตรกรไม่เคยมีการกระทำทางการเมืองอื่น ๆ นอกจากการเลือกตั้ง และไม่เข้าใจว่าการที่พูดจาเรื่องการเมือง ถือเป็นกรมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบหนึ่งด้วย การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในเรื่องเกี่ยวกับการจูงใจให้คนอื่นมีความคิดคล้ายตามตน การประชุมหรือการชุมนุมทางการเมือง การเสนอกฎหมาย การออกเสียงประชามติและประชาพิจารณ์ไม่เคยทำ

ในเรื่องการลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งต่าง ๆ นั้น เกษตรกรไม่กล้าแม้แต่จะคิดเพียงแต่ใช้ชีวิตให้รอดไปวัน ๆ ไม่มีความคิดที่จะสละเวลาหรือความคิดไปช่วยเหลือคนอื่น

4. แนวความคิดในการบริหารบ้านเมืองที่เกษตรกรต้องการให้ดำเนินการ

ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้มันสำปะหลังราคาไม่น้อยกว่าตันละ 2,800 บาท ราคาตั้งของเครื่องใช้ราคาถูก รัฐบาลจัดหาสินค้าราคาถูกมาจำหน่ายให้ทั่วถึง มีเงินกู้ปลอดดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ยต่ำ มีการชดเชยกรณีเกิดภัยพิบัติที่ทำให้ผลิตผลการเกษตรได้รับความเสียหาย

ด้านการเมือง ต้องการให้นักการเมืองเห็นความสำคัญของกลุ่มเกษตรกร เห็นใจกลุ่มเกษตรกร ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรบ้าง ไม่ใช่แต่ตัดดวงผลประโยชน์จนล้มคนยากคนจน

ด้านสังคมจิตวิทยา สังคมชนบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคืออยู่แล้ว เพื่อนบ้านมีการช่วยเหลือกันดี เห็นมีแต่สังคมในเมืองเท่านั้นที่ทะเลาะกันในเรื่องที่ไม่ใช่เรื่องของตนเอง มีความเห็นว่าเป็นคนไทยควรเลิกทะเลาะกันประเทศชาติจะได้เดินหน้าต่อไปได้

ด้านความมั่นคง ต้องการให้บ้านเมืองปราศจากโจรผู้ร้าย ประชาชนใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข การปราบปรามยาเสพติดต้องใช้มาตรการที่เด็ดขาด ตำรวจมีความยุติธรรมในการดำเนินคดี ไม่มีการจับแล้วรีดไถเงิน โครงการต่าง ๆ ขอให้ถึงมือประชาชนให้เต็มที่ ไม่ให้เงินงบประมาณหล่นหายไประหว่างทาง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้าน คนที่ 1

1. ประวัติผู้ให้ข้อมูลและข้อมูลทั่วไปของท้องถิ่นในความปกครอง

ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย อายุ 57 ปี ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ประสบการณ์การทำงาน 8 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี นอกจากทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านแล้วยังประกอบอาชีพทำนา จำนวน 45 ไร่

ลักษณะทางกายภาพของท้องถิ่นในความปกครอง หมู่บ้านอยู่ไม่ไกลจากความเจริญ ห่างจากตัวจังหวัดกำแพงเพชรประมาณ 15 กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมดเป็นพื้นที่ราบ มีปัจจัยพื้นฐานเกี่ยวกับถนน ปรุป่า ไฟฟ้า และสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพียงพอทั่วถึงทุกครัวเรือน มีระบบชลประทานที่ดี สามารถทำนาได้ปีละหลายครั้ง

ท้องถิ่นปกครองมีบ้านเรือนประมาณ 300 ครัวเรือน จำนวนประชากรประมาณ 1,500 คน ซึ่งจำนวนคนในหมู่บ้านไม่ค่อยแน่นอน มีการไปทำงานนอกพื้นที่และย้ายเข้ามาในพื้นที่โดยไม่มีการแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ

ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา นอกจากนั้นก็มีการจ้างโรงงาน รับราชการ ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัว ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ รายได้จากการประกอบอาชีพพอกินพอใช้ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีหนี้สิน เป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย การกู้เงินจะกู้ในกรณีที่ต้องใช้เงินจำนวนมาก เช่น การปลูกบ้าน การต่อเติมอาคาร การซื้อยานพาหนะ และค่าเล่าเรียนของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนั้นก็เป็นที่ร้านค้าชุมชน โดยการนำปัจจัยการผลิตจากร้านค้ามาใช้ก่อน เมื่อผลิตผลออกจึงนำไปใช้หนี้ หากฤดูกาลใดฝนตกมากเกินไปผลผลิตเสียหาย ชาวนาที่ไม่มีเงินใช้หนี้

ด้านสังคมจิตวิทยา ตั้งแต่มีการสรรหาผู้นำท้องถิ่นโดยการเลือกตั้ง ทำให้ราษฎรที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนมีความขัดแย้งกัน เมื่อมีการขัดแย้งกันแล้ว จะไม่พูดกัน ไม่ให้ความร่วมมือกัน บางรายมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงถึงขั้นตัดญาติขาดมิตรไปเลย เกี่ยวกับยาเสพติดในท้องถิ่น ยังมีผู้ค้ารายย่อยและผู้เสพ ปัญหายาเสพติดยังเป็นปัญหาสำคัญในท้องถิ่นเป็นต้นเหตุของการก่ออาชญากรรมอื่น ๆ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การให้ความสนใจทางการเมืองของประชาชน ประชาชนในพื้นที่ มีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างกัน ประชาชนที่พอมีพอกินจะให้ความสนใจทางการเมืองมากกว่าประชาชนที่ยังขาดสน

ทางการเงิน เศรษฐกรที่มีความรู้มากกว่าจะสนใจการเมืองมากกว่าคนที่ความรู้น้อย และคนที่อยู่ใกล้ชิดกับนักการเมือง จะให้ความสนใจทางการเมืองมากกว่าคนอื่น ๆ

การใช้สิทธิเลือกตั้ง เมื่อมีการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ประชาชนส่วนใหญ่ก็จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เว้นแต่ประชาชนที่ออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ที่อยู่ไกล ๆ บางคนก็ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง กรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปทำงานต่างพื้นที่แต่อยู่กันเป็นกลุ่ม ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะอำนวยความสะดวกให้กลับมาใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้

พรรคการเมืองหรือนักการเมืองไม่เคยมีการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน คงมีแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดที่มีการจัดสัมมนาให้ความรู้ทางการเมืองแก่ผู้นำท้องถิ่นอยู่บ้าง ประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับความรู้เรื่องการบริหารเมืองจากสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก ทางวิทยุมีบ้าง การพบปะพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องก็มี ในหมู่บ้านมีระบบกระจายเสียงตามสาย ส่วนใหญ่เป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของทางราชการ และงานส่วนรวมของหมู่บ้าน

การรณรงค์ให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง มีพรรคการเมืองพรรคหนึ่งเคยรณรงค์เชิญชวนให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกของพรรค ประชาชนมีความตื่นตัวสมัครเป็นสมาชิกจำนวนมาก แต่ก็มีประชาชนบางส่วนที่นิยมพรรคอื่นจึงไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกของพรรคนั้น และไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกของพรรคใดเลย เพราะในเขตพื้นที่มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวที่เปิดรับสมัครสมาชิก แต่หลังจากสมัครเป็นสมาชิกพรรคแล้วก็ไม่มีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ

เรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้และไม่สนใจเรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองว่ามีอะไรบ้าง รู้แต่เพียงว่าถ้ามีการเลือกตั้งก็ต้องไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในท้องที่ที่ปกครองถ้าเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ประชาชนจะไปลงคะแนนเสียงมากกว่าร้อยละ 90 แต่ถ้าเป็นการเลือกตั้งระดับชาติจะไปใช้สิทธิกันน้อยกว่า

หลังจากเลือกตั้งไปแล้วประชาชนมีการพบปะพูดคุย และเสนอความต้องการต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นอยู่บ้าง เพราะเป็นญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิด ส่วนนักการเมืองระดับชาตินั้นประชาชนไม่ค่อยจะมีโอกาสในการพบปะพูดคุยหรือขอความช่วยเหลือ ในเรื่องการติดตามการทำงานของนักการเมืองก็เช่นกัน ถ้าเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นจะมีการติดตามการทำงานหรือผลงานอยู่บ้าง ส่วนนักการเมืองระดับชาติประชาชนจะไม่มีโอกาสติดตามการทำงานของนักการเมือง

การมีกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ เช่น การประชุม/ชุมนุมทางการเมือง การเสนอ
กฎหมาย การออกเสียงประชามติหรือประชามติประชาชนไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง
ดังกล่าว

การพิจารณาบุคคลผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นประชาชนจะพิจารณา
เครือข่ายหรือบุคคลใกล้ชิดเป็นสำคัญ หากไม่มีเครือข่ายหรือคนใกล้ชิดลงสมัครรับเลือกตั้ง ก็
จะ
ดูคนที่มีความสนใจช่วยเหลือสังคม ช่วยงานส่วนรวม การเลือกตั้งบางครั้งมีการซื้อเสียง ผู้ที่ซื้อเสียงได้
ก็จะได้คะแนนเสียงตามที่ซื้อ ประชาชนที่รับเงินไปแล้วมีความซื่อสัตย์จะไปลงคะแนนเสียงให้
ผู้ซื้อเสียง

3. แนวความคิดที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

ประชาชนในท้องถิ่นที่ความโปร่ง มีปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทาง
การเมือง คือเรื่องฐานะทางการเงิน การศึกษา และทัศนคติต่อระบบการเมือง หากต้องการให้
ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ก็ต้องแก้ปัญหาให้ตรงจุด

ประชาชนบางคนไม่สนใจเรื่องการเมืองเลย เมื่อมีกิจกรรมทางการเมือง เช่น เมื่อมีการ
เลือกตั้งก็ไม่สนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ในแต่ละพื้นที่มีคนประเภทนี้ไม่มากนัก ผู้นำท้องถิ่น
แต่ละพื้นที่ต้องเอาใจใส่ กระตุ้นให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง
มากยิ่งขึ้น

การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร การแก้ปัญหา
ทางเศรษฐกิจ ก็คือการทำให้เกษตรกรผลิตสินค้าทางการเกษตรได้ปริมาณมาก ราคาผลิตผลสูง
ราคาปัจจัยการผลิตถูกลง ราคาสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันถูกลง ประชาชนมีเงินเพียงพอ
ต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน มีเงินซื้อสิ่งของเครื่องใช้ในครอบครัว มีเงินใช้หนี้และมีเงินออม
ประชาชนก็จะสนใจการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

การแก้ปัญหาเรื่องการศึกษา การแก้ปัญหา ฯ มิใช่การให้เกษตรกรเข้าเรียนหนังสือ
ในสถาบันการศึกษา เพราะเกษตรกรไม่มีเวลาที่จะไปเรียนในห้องเรียน ต้องจัดให้มีการอบรม
ให้ความรู้ถึงครัวเรือน มีการให้ความรู้ทางการเมืองเฉพาะเรื่องที่ประชาชนทั่วไปควรรู้ เช่น
ระบอบการเมือง สิทธิและหน้าที่ทางการเมืองของประชาชน เป็นต้น หากประชาชนมีความรู้
ทางการเมืองมากขึ้น ก็สามารถเปรียบเทียบนโยบายพรรคหรือนักการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้งได้

การแก้ปัญหาเรื่องระบบการเมือง พรรคการเมืองและนักการเมืองต้องเป็นพรรค
การเมืองและนักการเมืองของประชาชน ประชาชนเข้าถึงพรรคการเมืองและนักการเมืองได้ง่าย
พรรคการเมืองกำหนดนโยบายตามความต้องการของประชาชน นักการเมืองเป็นตัวแทนประชาชน
รักษาผลประโยชน์ของประชาชน

4. ความคิดเห็นในการบริหารบ้านเมือง

ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้ผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการเมือง ต้องการให้ระบบการเมืองและนักการเมืองของไทย เป็นการเมืองระบอบประชาธิปไตยจริง ๆ นักการเมืองมีอุดมการณ์ มุ่งต่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ และผลประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว การเมืองไม่มีคอร์รัปชัน นักการเมืองมีจิตสำนึกว่าตนเองเป็นตัวแทนของประชาชน ไม่ใช่ได้รับเลือกตั้งไปแล้วประชาชนหมดความสำคัญ อยากให้นักการเมืองพบปะประชาชนมาก ๆ จะได้รับรู้ปัญหาและความต้องการของประชาชน

ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้ประชาชนไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไรก็ตาม มีรายได้เพียงพอแก่ค่าใช้จ่ายในครอบครัว ประชาชนไม่มีหนี้และสามารถออมเงินได้ ค่าสิ่งของเครื่องใช้อุปโภคบริโภคต่าง ๆ มีราคาถูกลง ราคาผลิตผลทางการเกษตรมีความเป็นธรรม

ด้านสังคมจิตวิทยา ต้องการให้ประชาชนในหมู่บ้าน มีความกลมเกลียวสมัครสมานสามัคคีกัน มีการช่วยเหลือเอื้อจุนกัน ไม่มีความคิดแตกแยกทางการเมือง จนนำไปสู่การแตกแยกความสามัคคีในหมู่คณะ

ด้านความมั่นคง ต้องการให้หมู่บ้านปลอดภัยเสถียร เพราะยาเสพติดเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่น ๆ ผู้เสพต้องหามาเงินซื้อยาเสพติดในราคาแพง เมื่อไม่มีเงินก็ต้องทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมาซื้อยา กิน เป็นปัญหาสังคม เพราะผู้เสพยาเสพติดมักมีปัญหาในครอบครัว เป็นปัญหาด้านชีวิตและทรัพย์สิน เพราะมีการลักขโมยหรือปล้นทรัพย์สินของผู้อื่นเพื่อนำเงินมาซื้อยาเสพติด

ข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้าน คนที่ 2

1. ประวัติผู้ให้ข้อมูลและข้อมูลทั่วไปของท้องที่ในความปกครอง

ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย อายุ 43 ปี ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านมีประสบการณ์การทำงานมาแล้ว 2 ปี วุฒิการศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) นอกจากนี้เป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังมีอาชีพทำอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด

ลักษณะพื้นที่ในความปกครอง โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบสูง มีภูเขา ที่ราบเชิงเขาและที่ราบลุ่มสลับกัน อาชีพหลักของประชาชนในหมู่บ้านคือทำการเกษตรประมาณร้อยละ 80 นอกจากนี้ก็มีการทำงานโรงงานและรับจ้างทั่วไป

การตั้งถิ่นฐานของประชาชน จะสร้างบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ตามสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน คือ บริเวณแหล่งน้ำและริมถนน มีบางส่วนสร้างบ้านเรือนแยกออกไปตามที่ดินทำกิน

จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านมีจำนวน 308 ครอบครัวยุทธ ประชากรประมาณ 1,680 คน หมู่บ้านห่างจากตัวจังหวัดกำแพงเพชรประมาณ 60 กิโลเมตร ประชากรวัยเรียนและวัยแรงงาน ส่วนหนึ่งจะไปเรียนหนังสือหรือออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน คนที่อยู่ในหมู่บ้านจะเป็นเด็กและผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่

สิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้านมีถนน ไฟฟ้า และน้ำอุปโภคบริโภคเพียงพอแก่การใช้ชีวิตประจำวัน แต่ถนนหลายสายยังเป็นถนนดินลูกรัง การทำการเกษตรต้องพึ่งน้ำฝน ไม่มีระบบชลประทาน ทำให้ได้ผลผลิตน้อย

ลักษณะสังคมภายในหมู่บ้าน ประชาชนมีความรักใคร่กลมเกลียวสามัคคีกันดี ไม่มีความแตกแยกกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งงานส่วนตัวและงานส่วนรวม ปัญหาเรื่องยาเสพติดในหมู่บ้านเคยมีแต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว ประชาชนอาจมีปัญหากันบ้างก็เรื่องที่ดินทำกินที่ทับซ้อนกัน เพราะในท้องที่เป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์

รายได้ของประชาชนที่มีอาชีพทำการเกษตรไม่ค่อยแน่นอน ปีใดฝนตกตามฤดูกาลก็มีรายได้พอเลี้ยงปากท้อง ถ้าปีใดประสบปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้ง ก็จะขาดทุนต้องกู้เงินมาใช้จ่ายในครอบครัวและลงทุนทำการเกษตรในฤดูต่อไป

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุจะไม่ค่อยมีความรู้ ไม่ค่อยสนใจเรื่องการเมือง แต่ประชาชนกลุ่มวัยทำงานและกลุ่มวัยเรียนจะมีความรู้ ให้ความสนใจทางการเมืองมาก และมีความตื่นตัวทางการเมือง

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ประชาชนจะรับรู้มาจากสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความเคลื่อนไหวทางการเมือง ไม่ใช่เนื้อหาที่เป็นหลักวิชาการ ส่วนคนวัยทำงานมีโอกาสได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากกลุ่มทำงานด้วยกัน เด็กหนุ่มสาวที่กำลังศึกษาอยู่มีการติดตามข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากกว่ากลุ่มอื่น

การพิจารณาคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนพิจารณาจากเครือข่ายหรือบุคคลใกล้ชิดเป็นหลัก หากเป็นการเมืองระดับชาติประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้จักประวัติส่วนตัวของผู้ลงสมัครมากนัก จะเลือกตามกระแสนิยมในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง การพิจารณานโยบายพรรคจะมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งน้อยกว่าการพิจารณาตัวบุคคล การใช้จ่ายเงินซื้อเสียงในการเลือกตั้งก็มีบ้าง เพราะประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังยากจนอยู่ ใครเอาเงินมาให้ก็จะรับ

การใช้สิทธิเลือกตั้ง ถ้าเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ประชาชนจะให้ความสำคัญมาก คนที่อยู่ในพื้นที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งเกือบครบร้อยเปอร์เซ็นต์ แม้แต่คนที่ไปทำงานอยู่พื้นที่ห่างไกลก็จะกลับมาใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อช่วยผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่เป็นญาติหรือคนใกล้ชิด ส่วนการเมือง

ระดับชาติความตื่นตัวในการไปใช้สิทธิน้อยกว่า คนที่ไปทำงานไกล ๆ ไม่ค่อยกลับมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง เพราะการกลับมาใช้สิทธิเลือกตั้งจะเสียโอกาสการหารายได้แล้วยังต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ก็มีประชาชนบางส่วนกลับมาลงคะแนนเสียงสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ

ประชาชนในท้องที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน แสดงออกให้รู้ว่าตนเองสนับสนุนพรรคการเมืองใด ถึงจะมีความคิดเห็นทางการเมืองต่างกัน แต่ก็ยังพูดคุยกันได้ไม่เคยมีการทะเลาะกัน ยังมีการให้ความร่วมมือช่วยเหลืองานส่วนตัวและงานส่วนรวม

3. แนวความคิดที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประชาชนในท้องที่ในความปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร มีลักษณะที่สำคัญคือ รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย มีหนี้สิน และมีการศึกษาน้อย ประชาชนต้องดิ้นรนเอาตัวรอดก่อนที่จะคิดทำอย่างอื่น ถ้าต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น ต้องแก้ปัญหาทั้งสองอย่างควบคู่กันไปคือ การทำให้ประชาชนมีรายได้พออยู่พอกินและมีความรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้น

การประกอบอาชีพการเกษตร นับเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ประชาชนพอจะหาซื้อได้ แต่น้ำเพื่อการเกษตรเกินขีดความสามารถของประชาชน หากในท้องที่มีระบบชลประทานที่ดี ประชาชนสามารถประกอบอาชีพได้เป็นปกติ มีรายได้มากขึ้น ไม่ต้องพะวงกับการต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องมากนัก ก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ในเรื่องความรู้ทางการเมือง ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ อาศัยอยู่ห่างไกล มีการศึกษาน้อย คงไม่สะดวกที่จะต้องเข้าเรียนหนังสือในห้องเรียน หน่วยงานราชการควรส่งเสริมให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนได้โดยการจัดเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้ในพื้นที่ ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองแก่ประชาชน ผู้ใหญ่บ้านจะช่วยจัดเตรียมสถานที่ และเชิญชวนประชาชนเข้ารับฟังเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตามความสะดวก หมุนเวียนจนครบทั้งหมู่บ้าน ประชาชนจะมีความรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้น ก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

4. ความคิดเห็นในการบริหารบ้านเมือง

ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้ผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้ส่วนราชการให้ความรู้ในการทำการเกษตรแก่เกษตรกร ให้ความรู้ในเรื่องการตลาดต้นทุนการผลิตแต่ยังได้ผลผลิตสูง ประชาชนที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรในพื้นที่ต้องใช้ปุ๋ย ยาจำนวนมากจึงจะได้ผลผลิต และต้องใช้ปุ๋ย ยามากขึ้นทุกปี

ด้านการเมือง ต้องการให้นักการเมือง เป็นนักการเมืองที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง ตอบสนองความต้องการของประชาชน ต้องการให้ดำเนินกิจกรรมตามที่เคยหาเสียงไว้ นักการเมืองไม่ทะเลาะกัน ไม่ทำให้ประชาชนแตกความสามัคคีกัน นักการเมืองควรทำอะไรเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

ด้านสังคมจิตวิทยา ในหมู่บ้านที่ปกครองประชาชนในหมู่บ้านมีความรักใคร่สามัคคีกันดี อยู่แล้ว ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งแย่งกลุ่มกัน อาจมีความขัดแย้งเรื่องส่วนตัวบ้าง แต่ส่วนใหญ่ก็ตกลงกันได้

ด้านความมั่นคง ในท้องที่ปกครองไม่มีอาชญากรรม ไม่มีการลักขโมย ไม่มียาเสพติด มีการจัดเวรรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ทั้งเป็นจุดและการลาดตระเวนภายในหมู่บ้าน มีความร่วมมือกัน ระหว่างหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่มีปัญหาเรื่องความมั่นคง

ข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกพืชผักสวนครัว

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย อายุ 63 ปี จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีบุตรจำนวน 2 คน เคยรับราชการเป็นช่างซ่อมของกรมชลประทาน ปัจจุบันประกอบอาชีพ เกษตรกรรมปลูกพืชผักสวนครัว จำนวน 4 ไร่ มีรายได้หลักจากเงินบำนาญราชการ รายได้จากการเกษตรเป็นรายได้เสริม มีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตครอบครัวและไม่มีหนี้สิน

2. ความรู้พื้นฐานทางด้านการเมือง

ความรู้ทางด้านการเมือง ผู้ให้ข้อมูลคิดว่า การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนของตนไปใช้อำนาจแทนตน แต่ในความเป็นจริง นักการเมืองไม่ค่อยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน แต่จะแสวงหาผลประโยชน์ของตนเองมากกว่า ส่วนคำว่าประชาธิปไตย คือการที่ประชาชน มีสิทธิ มีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ เดินทางไปไหนก็ได้ ประกอบอาชีพอะไรก็ได้ ตามความถนัดและความชอบของแต่ละคน

มีความเห็นว่า การเมืองเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนโดยตรง ฝ่ายการเมืองเป็นผู้กำหนดราคาข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ราคาน้ำมัน การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาประเทศ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำถนน ประปา ไฟฟ้า และการบริการ

นักการเมืองและพรรคการเมือง ไม่เคยมีการให้ความรู้ด้านการเมืองแก่ประชาชน นักการเมืองไม่ค่อยออกมาพบปะประชาชน หรือประชาชนจะขอพบก็พบได้ยาก นักการเมืองจะมีการพบปะประชาชนก็เมื่อเป็นงานที่จะเป็นประโยชน์ต่อชื่อเสียง ต่อคะแนนเสียงของตน ประชาชนจะติดต่อกับนักการเมืองได้ก็จะต้องผ่านหัวหน้าคะแนน หรือบุคคลใกล้ชิดของนักการเมือง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว ผู้ให้ข้อมูลมีการติดตามข่าวสารบ้านเมืองเป็นประจำ โดยเฉพาะเมื่อมีความเคลื่อนไหวหรือกิจกรรมที่จะมีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การขึ้น-ลงของราคาน้ำมัน การขึ้นราคาก๊าซหุงต้ม สถานการณ์การซื้อ-ขายข้าวตามโครงการรับจำนำข้าว เป็นต้น

สื่อที่ใช้ในการติดตามข่าวสารบ้านเมือง จะติดตามจากสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก ทางวิทยุบ้าง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับเพื่อนบ้านบ้าง ส่วนหนังสือพิมพ์ไม่ค่อยได้อ่าน

การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เคยสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคหนึ่งนานแล้ว หลังจากสมัครเป็นสมาชิกแล้วไม่เคยได้ร่วมกิจกรรมใด ๆ ของพรรค พรรคการเมืองหรือนักการเมืองไม่เคยดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อสมาชิกพรรค ไม่เคยกล่าวถึงสิทธิประโยชน์หรือหน้าที่ของผู้สมัครเลย

การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เมื่อมีการประกาศให้ไปเลือกตั้ง ส่วนสิทธิทางการเมืองอื่น ๆ เช่น การออกกฎหมาย การลงประชามติ การประชาพิจารณ์ และการถอดถอนนักการเมืองออกจากตำแหน่งไม่เคยร่วมกิจกรรมนี้ในพื้นที่

การพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะพิจารณาจากลูกหลานก่อนหรือบุคคลใกล้ชิดเป็นหลัก ถ้าไม่มีคนใกล้ชิดลงสมัครก็จะดูคนที่เสียสละช่วยงานสาธารณะ การพิจารณานโยบายพรรค ก็จะดูนโยบายพรรคบางพรรคที่มีโอกาสได้จัดตั้งรัฐบาลละเอียดย่น้อย ส่วนพรรคการเมืองเล็ก ๆ ก็จะดูบ้าง นโยบายพรรคการเมืองบางพรรค บางอย่างก็เป็นแค่การหาเสียงเท่านั้น แต่ทำจริงไม่ได้

การพบปะพูดคุยทางการเมืองกับบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดมีอยู่บ้าง แต่ก็พยายามที่จะไม่พูดถึงเรื่องการเมืองกัน ไม่มีการพูดคุยใจให้คนอื่นมีความคิดเห็นทางการเมืองคล้อยตามตน

กิจกรรมทางการเมืองในเรื่องเกี่ยวกับการประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง การแสดงตนหรือแสดงสัญลักษณ์ว่าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ไม่เคยกระทำ ส่วนการออกกฎหมาย การออกเสียงประชามติ หรือการออกเสียงประชาพิจารณ์ไม่มีกิจกรรมนี้ในพื้นที่

การพบปะพูดคุยขอความช่วยเหลือจากนักการเมือง ถ้าเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นมีการพูดคุยกันเป็นประจำ ส่วนนักการเมืองระดับชาติก็มีการพบปะบ้างบางโอกาส แต่ส่วนใหญ่จะแสดงความคิดเห็นผ่านบุคคลใกล้ชิดของนักการเมืองมากกว่า

4. แนวความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารบ้านเมือง

ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นและต้องการผู้มีอำนาจดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้ราคาผลผลิตทางการเกษตรมั่นคง ไม่ขึ้นลงมากนัก พ่อค้าคนกลางไม่เอาเปรียบเกษตรกรมากเกินไป ราคาสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ถูกลงและมีคุณภาพ ราคาน้ำมันถูกลงเพราะสามารถทำให้ถูกลงได้ ค่าไฟฟ้าก็ยังทำให้ถูกลงได้ ให้มีการปราบปรามสินค้าที่โฆษณาเกินความเป็นจริงอย่างเด็ดขาด ถ้าประชาชนมีรายได้เพิ่ม ค่าใช้จ่ายลดลง ก็จะมีความมั่นคงในครอบครัว มีเงินใช้หนี้ และสามารถออมเงินได้

ด้านการเมือง ต้องการให้พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อประชาชน นักการเมืองไม่ลี้มว่าเป็นผู้ไปใช้อำนาจแทนประชาชน นักการเมืองมีอุดมการณ์ทางการเมือง ดูแลความเดือดร้อนของประชาชน ไม่ใช่ดูแลแต่นายทุนการเมือง เห็นนักการเมืองที่ทะเลาะกันเรื่องการเมือง ก็ทะเลาะกันเรื่องผลประโยชน์ของนักการเมืองเท่านั้น ไม่เคยทะเลาะกันเรื่องผลประโยชน์ของประชาชน ต้องการให้นักการเมืองลดช่องว่างระหว่างนักการเมืองกับประชาชนลง มีการพบปะประชาชน สอบถามความต้องการของประชาชน

ด้านสังคมจิตวิทยา ต้องการให้สังคมไทยเป็นเหมือนเมื่อ 30 ปีที่แล้ว ประชาชนมีความผูกพันเป็นห่วงเป็นใยกัน มีงานต้องใช้แรงงานมีการช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ ไม่ต้องจ้างมีการไปมาหาสู่กัน ในสังคมไม่มีอบายมุข ผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ เด็กมีความเคารพซึ่งกันและกัน

ด้านความมั่นคง ต้องการให้รัฐบาลปราบปรามยาเสพติดอย่างเด็ดขาดจริงจัง ถ้าปราบปรามยาเสพติดได้ สังคมจะสงบสุขขึ้น สังคมไม่มีสิ่งผิดกฎหมาย ต้องการให้เอาผิดกับพวกคอรัปชั่น โกงกินบ้านเมือง

ข้อมูลจากเกษตรกรผู้ทำสวนผลไม้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย อายุ 72 ปี จบการศึกษาชั้น ป.4 ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ มีประสบการณ์การทำงานประมาณ 30 ปี มีพื้นที่ทำสวนผลไม้ 38 ไร่ ผลไม้ที่ปลูกมีมะม่วง ลำไย มะขงชิด กล้าย มะละกอ เกษตรกรมีบุตรจำนวน 4 คน บุตรคนโตอายุ 51 ปี คนเล็กอายุ 44 ปี รายได้จากการประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ขึ้นอยู่กับฤดูกาล เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายครอบครัว แต่ก็ต้องหารายได้เสริมโดยการให้คนในบ้านรับจ้างเป็นครั้งคราว เกษตรกรเป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย กู้เงินมาเพื่อต่อเติมบ้าน ซื้อรถจักรยานยนต์ และเป็นค่าน้ำ ค่ายาในการดูแลต้นไม้

2. ความรู้พื้นฐานทางการเมือง

เกษตรกรเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องโกหก เล่นละคร หลอกลวงประชาชน รู้กันในหมู่นักการเมืองด้วยกัน มีการค้ำค้ำกันออกสื่อ แต่เบื้องหลังจะมีการจับมือตกลงผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ก่อนการเลือกตั้งมักมีการบอกประชาชนว่าจะทำโน้นทำนี้ เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อลงคะแนนให้ เมื่อได้รับเลือกตั้งไปแล้วไม่ได้ทำตามคำพูดที่เคยให้ไว้

คำว่าประชาธิปไตยความคิดเห็น คือการที่ประชาชนร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ประชาชนมีอิสระที่จะไปไหนมาไหน มีอิสระในการประกอบอาชีพ และเสนอความต้องการต่อทางราชการ

การเมืองไม่ค่อยมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน ข้าวปลาอาหารสิ่งของเครื่องใช้ราคาแพง นักการเมืองไม่เคยช่วยได้ ภาษี ยาราคาแพง นักการเมืองก็ไม่เคยช่วยได้ พ่อค้าเป็นผู้กำหนดราคาเอง ราคาผลิตผลทางการเกษตร เช่น มะม่วงพ่อค้ารับซื้อกิโลกรัมละ 3 บาท นักการเมืองก็ไม่เคยมาช่วย สิ่งของเครื่องใช้ราคาสูงแต่คุณภาพต่ำ นักการเมืองก็ไม่สามารถทำอะไรได้

นักการเมืองไม่เคยมาพบประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เลย จะมาปราศรัยหาเสียงก็เฉพาะก่อนมีการเลือกตั้งเท่านั้น มีแต่แห่ขบวนหาเสียง ไม่ได้มาพบประชาชนโดยตรง หลังจากการเลือกตั้งแล้วจะมีการพบปะประชาชนบ้างเฉพาะเมื่อมีงานประเพณี งานบวช งานแต่ง ที่เจ้าภาพเชิญไปหรือเป็นงานของหัวคะแนนของตน

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความสนใจเรื่องการเมือง ผู้ให้ข้อมูลเป็นเกษตรกรทำสวนผลไม้ มีเวลาว่างมากกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ และมีความสนใจเรื่องการเมือง ชอบติดตามข่าวสารบ้านเมืองและความเคลื่อนไหวทางการเมือง

การติดตามเรื่องการเมือง จะติดตามจากสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก สื่อวิทยุไม่ค่อยมีรายการทางการเมืองมากนัก มีแต่รายการบันเทิงและการโฆษณาสินค้า การพบปะพูดคุยทางการเมืองกับเพื่อนบ้านก็มีบ้าง มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองกัน แต่กับบุคคลในครอบครัวจะไม่ค่อยคุยเรื่องการเมืองกัน ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ ในหมู่บ้านไม่เคยมี และก็ไม่ทราบว่ามีสิทธิและหน้าที่อื่น ๆ อย่างไรบ้าง

เมื่อมีการเลือกตั้งจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง และชักชวนบุคคลในครอบครัวให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วย ในการพิจารณาคุณสมบัติบุคคลก่อนเลือกตั้ง ถ้าเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นจะดูคนที่เสียสละ ให้ความช่วยเหลืองานส่วนรวม มีงานทำ ส่วนการเลือกตั้งระดับชาติก็จะดูนโยบายพรรค และมีการพูดคุยปรึกษารือกับบุคคลใกล้ชิดก่อนตัดสินใจเลือกตั้ง

หลังจากการเลือกตั้ง ไม่มีใครติดตามการทำงานของนักการเมืองที่เลือกไป คนที่ได้รับ การเลือกตั้งอยู่ห่างไกล ไม่มีโอกาสที่จะไปติดตามผลงาน แต่ก็มีการติดตามผลงานของฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายค้านทางสื่อ ไม่เคยมีการไปพบปะพูดคุย และขอความช่วยเหลือจากนักการเมือง และมีความเห็นว่าถึงจะไปพบขอความช่วยเหลือก็คงไม่ได้รับความช่วยเหลืออะไร

เกษตรกรไม่เคยพูดคุยโน้มน้าวให้คนอื่นมีความเห็นทางการเมืองคล้อยตามตน ต่างคน ต่างมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่เคยแสดงตนว่าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ไม่เคยไปประชุม หรือชุมนุมทางการเมือง ไม่เคยออกเสียงประชามติหรือออกเสียงประชามติพิจารณา และไม่เคยเสนอ ร่างกฎหมายใด ๆ

4. แนวความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารบ้านเมือง

ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นและต้องการผู้มีอำนาจดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ มีราคาตกลง ค่าน้ำมัน ค่าก๊าซหุง ราคาลดลง ทำให้ผลิตผลทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้น ราคาที่เกษตรกรอยู่ได้ ปุ๋ย ยา ราคาถูกลง พ่อค้าคนกลางไม่เอาเปรียบเกษตรกรเกินไป

ด้านการเมือง ต้องการให้ผู้มีอำนาจไม่คอร์รัปชันเสียเอง และปราบปรามคนที่โกงบ้าน โกงเมือง ให้สิ้นซาก ต้องการให้นักการเมืองรักษาผลประโยชน์ของประชาชน มิใช่กอบโกยเบียดบัง ผลประโยชน์ของประชาชนเป็นของตนเอง มีการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน

ด้านสังคมจิตวิทยา ต้องการให้สังคมมีความรักใคร่สามัคคีกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกัน และกันเหมือนอดีต สมัยที่ผู้ให้ข้อมูลยังเป็นหนุ่ม สามารถไปรับประทานข้าวกันทุกบ้าน มีการลงแขก ทำนา มีการช่วยเหลืองานส่วนตัวคนอื่นโดยไม่ต้องจ้าง

ด้านความมั่นคง บ้านเมืองมีแป๊ะมีกฎระเบียบมีกฎหมาย บังคับใช้กฎหมาย ทุกคนต้อง อยู่ภายใต้กฎหมาย ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย สังคมไม่มีโจร ไม่มีขโมย ไม่มีอิทธิพลเถื่อน ข้าราชการเป็น ที่พึ่งของประชาชน ให้การบริการประชาชนด้วยความเสมอภาค

บทที่ 4

การประมวลผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลจากผู้นำท้องถิ่นและเกษตรกร ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่สามารถนำมาประมวลผลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกรได้ ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ เป็นการใช้อำนาจในการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ให้ประเทศขับเคลื่อนไปได้ เป็นการใช้อำนาจเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่ก็มีเกษตรกรบางส่วนที่เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ ที่นักการเมืองจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวกมากกว่าผลประโยชน์ของประเทศชาติหรือของประชาชน ทำให้เกษตรกรเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจการเมือง

ในเรื่องการเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของเกษตรกรหรือไม่ มีความคิดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มหนึ่งเห็นว่า การเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตประจำวันของประชาชน กล่าวคือ การเมืองเป็นผู้กำหนดราคาผลิตผลการเกษตร การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา การควบคุมราคาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค และการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่า การเมืองไม่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน เพราะนักการเมืองทำงานอยู่ในรัฐสภา ถึงแม้จะนำโครงการต่าง ๆ ลงพื้นที่ก็จะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว ถ้าไม่ได้ประโยชน์ก็จะไม่นำโครงการต่าง ๆ ลงพื้นที่

ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย เกษตรกรมีความคิดเห็นออกเป็น 2 แนวทาง แนวที่หนึ่งประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง ประชาชนเลือกตั้งให้นักการเมืองไปทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ อีกแนวความคิดหนึ่ง ประชาธิปไตยคือ การที่ประชาชนมีสิทธิมีเสรีภาพในการพูด การกระทำการเดินทางและการประกอบอาชีพ

การปกครอง เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และข้าราชการส่วนราชการต่าง ๆ ให้การบริการประชาชน กวดขันให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย และลงโทษผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนกฎหมาย

2. ทัศนคติของเกษตรกรต่อระบบการเมือง

เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าทั้งพรรคการเมืองและนักการเมือง ไม่มีความจริงใจต่อประชาชน การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ ก็ตาม จะมุ่งต่อผลประโยชน์ของพรรคการเมือง หรือนักการเมืองมากกว่าผลประโยชน์ของประชาชน

พรรคการเมืองเป็นพรรคของบุคคล เป็นพรรคของนายทุนการเมือง มิใช่พรรคการเมืองของประชาชน การกำหนดนโยบายพรรค คูเหมือนจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน แต่ก็ต้องเป็นประโยชน์ของเจ้าของพรรค ผู้บริหารพรรคแฝงอยู่ด้วย พรรคการเมืองไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด เช่นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการเมือง การส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้ง ไม่ส่งคนมีความรู้ความสามารถ ส่งแต่คนมีเงินสนับสนุนพรรค

นักการเมืองไม่มีอุดมการณ์ทางการเมือง เมื่ออยู่ในพื้นที่ที่มีอุดมการณ์ดี พอเข้าไปส่วนกลางก็ต้องเชื่อฟังเจ้าของพรรค ตอบสนองเจ้าของพรรคมากกว่าความเดือดร้อนของประชาชน ก่อนเลือกตั้งมีการเสนอสิ่งดี ๆ แก่ประชาชน เพื่อให้ได้คะแนนเสียงจากประชาชน เมื่อได้รับการเลือกตั้งไปแล้วกลับลืมคำพูดที่เคยให้ไว้

เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ต้องการให้พรรคการเมืองหรือนักการเมืองนึกถึงประชาชนที่ลงคะแนนเสียงให้บ้าง พบปะประชาชนสอบถามความต้องการของประชาชนบ้าง มีการให้ความรู้ด้านการเมืองแก่ประชาชนบ้าง พรรคการเมืองคัดสรรคนดี ๆ ให้ประชาชนเลือกเป็นผู้แทนของเขา ต้องการนักการเมืองมีอุดมการณ์ คิดหรือทำอะไรเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

เกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพที่มีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะกลุ่ม ที่มีปัจจัยเกื้อกูลและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมี ดังนี้

1. ปัจจัยด้านฐานะการเงิน เกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีรายได้ตามฤดูกาล ผลผลิตทางการเกษตรขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ปีใดฝนตกต้องตามฤดูกาลเกษตรกรจะมีรายได้พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง หากปีใดประสบปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้ง ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย เกษตรกรจะมีรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายต้องดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอด ดังนั้นปัจจัยทางเศรษฐกิจ จึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

2. ปัจจัยด้านการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย และไม่มีหน่วยงานใดมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรไม่ค่อยเห็นความสำคัญของระบบการเมือง มีแต่นักการเมืองที่เสนอนโยบายพรรคอยู่บ้าง ก็เฉพาะช่วงก่อนมีการเลือกตั้งเท่านั้น เกษตรกรไม่สามารถ

เปรียบเทียบหรือวิเคราะห์ความเหมาะสมได้ ดังนั้นปัจจัยด้านการศึกษาก็มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

3. ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานที่อยู่ ชุมชนเกษตรกรที่ตั้งอยู่ใกล้กับความเจริญหรือตั้งคมเมือง จะมีโอกาสได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าชุมชนที่ตั้งอยู่ไกลจากความเจริญ และเกษตรกรที่ตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มก้อน จะมีโอกาสได้รับรู้เรื่องเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าเกษตรกรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่โดดเดี่ยว ดังนั้นปัจจัยการตั้งถิ่นฐานที่อยู่จึงมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

4. ปัจจัยผู้สมัครรับเลือกตั้ง การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะใกล้ชิดกัน อยู่ในชุมชนเดียวกัน ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็จะลงคะแนนให้บุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือบุคคลใกล้ชิดกัน ส่วนการเลือกตั้งระดับชาติก็จะพิจารณาจากผู้ที่มีการพบปะช่วยเหลือประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้นปัจจัยบุคคลผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งจึงมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5. ปัจจัยการซื้อเสียง เกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน การที่เกษตรกรต้องเสียเวลาไปเลือกตั้งหนึ่งวันเท่ากับเสียโอกาสการหารายได้ไปหนึ่งวัน และต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอีก ถ้ามีคนมาเสนอเงินให้เพื่อให้ไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง คนใดคนหนึ่งเกษตรกรก็จะรับเงินแล้วไปลงคะแนนเสียงให้ ดังนั้นปัจจัยการซื้อเสียงจึงมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

6. ปัจจัยผู้นำท้องถิ่น เกษตรกรบางคนเห็นว่าการเลือกตั้งไม่มีประโยชน์ต่อตนเอง การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสียเวลาทำมาหากิน และมีค่าใช้จ่ายจะไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากผู้นำท้องถิ่นมีการทำความเข้าใจและชี้แจงเกี่ยวกับความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งกับเกษตรกรกลุ่มนี้ก็จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ ปัจจัยผู้นำท้องถิ่นจึงมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

ความสนใจการเมืองของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลมีความรู้น้อย และมีความเป็นอยู่ที่ไม่ค่อยดีนัก จะให้ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองน้อยกว่าเกษตรกรที่อยู่ใกล้ความเจริญ พอมีความรู้บ้างและเกษตรกรที่มีฐานะพออยู่พอกิน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในสภาพยากจนอยู่ ต้องดิ้นรนเพื่อปากท้อง ดูแลผลผลิตและติดตามราคาผลผลิต เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และการใช้หนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ จนไม่มีเวลาสนใจเรื่องการบริหารการเมือง เกษตรกรที่อยู่ใกล้ความเจริญหรือพอมีพอกินจะมีเวลาพอที่จะให้ความสนใจเรื่องการบริหารเมืองบ้าง

การติดตามข่าวสารทางการเมือง เกษตรกรมีช่องทางได้ติดตามข่าวสาร และรับรู้เรื่องความเคลื่อนไหวการบ้านการเมืองน้อย ส่วนที่มีความรู้หรือได้รับมาใหม่ก็ไม่ค่อยถูกต้อง นักการเมืองและพรรคการเมืองไม่เคยมีการให้ความรู้แก่ประชาชน มีแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด มีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำหมู่บ้านบ้าง ประชาชนมีการรับรู้การบ้านการเมืองมากที่สุดทางสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ ก็จะเป็นการรับข้อมูลด้านบันเทิงและการโฆษณาขายสินค้ามากกว่าข้อมูลอื่น ๆ การสื่อสารโดยการพบปะพูดคุยก็มีการพูดถึงการบ้านการเมืองอยู่บ้าง แต่ก็พยายามที่จะไม่กล่าวถึงเรื่องการเมือง สื่อหนังสือพิมพ์เกษตรกรจะอ่านหนังสือพิมพ์น้อยมาก หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านจะเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของส่วนราชการ และกิจกรรมสาธารณะเป็นหลัก ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์เกษตรกรไม่มีโอกาสได้ใช้เลย

การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เมื่อสมัยที่มีการก่อตั้งพรรคการเมืองพรรคหนึ่งแรก ๆ มีการเชิญชวนให้ประชาชนสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรค ประชาชนส่วนใหญ่ (เกือบทั้งหมด) ในพื้นที่ให้ความสนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรค หลังจากสมัครไปแล้ว พรรคการเมืองก็ไม่มีกิจกรรมอะไรที่เป็นรูปธรรม ที่จะให้ประชาชนสนใจเกี่ยวกับการเมือง และประชาชนเองก็ไม่สนใจในสิทธิและหน้าที่ของความเป็นสมาชิกพรรค

การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล) เกษตรกรจะให้ความสนใจไปเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่ เว้นแต่บางคนที่มีธุระจำเป็นจริง ๆ หรือไปทำงานในพื้นที่ที่ห่างไกลก็จะไม่ไปเลือกตั้ง แต่ผู้ที่ทำงานในพื้นที่ห่างไกลบางพื้นที่ที่อยู่กันเป็นกลุ่มก้อน ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะจัดหารถและค่าใช้จ่ายเพื่อพาไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ส่วนการเลือกตั้งระดับชาติ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา) เกษตรกรจะมีความตื่นตัวในการเลือกตั้งน้อยกว่า

การติดต่อกับผู้แทนประชาชน การลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เกษตรกรบางคนลงคะแนนให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง บางคนลงคะแนนให้กับผู้ที่ไม่ได้รับเลือกตั้ง หลังจากลงคะแนนแล้ว ถ้าเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นคนใกล้ชิด บ้านใกล้เรือนเคียงกัน เกษตรกรมีโอกาสดูได้พบปะติดตามผลงาน และเสนอความคิดเห็นต่อผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งไปบ้าง ส่วนนักการเมืองระดับชาติ เกษตรกรไม่มีโอกาสไปพบปะเพื่อขอความช่วยเหลือ มีแต่นักการเมืองนั้นจะลงพื้นที่พบปะประชาชนเป็นส่วนรวมในงานประเพณี งานบุญ หรือได้รับเชิญงานต่าง ๆ

การเป็นผู้นำทางความคิดให้คนอื่นมีความคิดเห็นทางการเมืองเหมือนตน เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ไม่มีการจูงใจให้เกษตรกรอื่นมีความคิดเห็นเหมือนตน ถ้าจะมีการพูด

เรื่องการเมืองอยู่บ้างก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น ราคาผลผลิต ราคาปัจจัยการผลิต โครงการที่ลงพื้นที่ หรือการช่วยเหลือจากทางราชการ เป็นต้น

การร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง ในพื้นที่ที่มีการชุมนุมทางการเมืองอยู่บ้าง เกษตรกรไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการประชุมหรือชุมนุมทางการเมืองมากนัก มีแต่ติดตามว่า ชุมนุมเรื่องอะไรกัน เรื่องที่ชุมนุมเป็นเรื่องของอำนาจทางการเมืองของแกนนำ ไม่ใช่เรื่องของ เกษตรกรโดยตรง เกษตรกรจะให้ความสำคัญกับการทำมาหากินมากกว่า

ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ ที่ไม่เคยมีการทำกิจกรรมในพื้นที่ เช่น การลงประชามติ การทำประชาพิจารณ์ การบริจาคเงิน การประชุมพรรคการเมือง การเสนอตัว เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เกษตรกรจะไม่ให้ความสนใจและไม่มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรม

5. ความต้องการของเกษตรกรที่ต้องการให้ผู้มีอำนาจดำเนินการ

ด้านการเมือง เกษตรกรต้องการให้นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ตระหนักว่าตนเป็นตัวแทนของประชาชน ได้รับอำนาจจากประชาชน จะทำอะไรให้นี้ถึง ผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ อยากให้การเมืองไม่เป็นธุรกิจการเมือง ไม่เป็นการเมืองของคนใดคนหนึ่ง ปลอดภัยจากนายทุนทางการเมือง ไม่มีการซื้อเสียง ไม่มีการคอร์รัปชัน พรรคการเมืองทำหน้าที่ของพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การส่งคน ลงสมัครรับเลือกตั้งให้เลือกคนที่มีความรู้ความสามารถ ไม่ใช่ส่งเฉพาะญาติพี่น้อง หัวหน้าพรรค หรือนายทุนพรรค และการเลือกบุคคลดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ควรเลือกคนดี มีความรู้ ความสามารถ

มีการส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะคนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากความเจริญ ไม่ค่อย มีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเมือง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองขั้นพื้นฐาน วัสดุและหน้าที่ ทางการเมืองที่กฎหมายกำหนด

ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรต้องการเพียงให้มีรายได้เพียงพอแก่ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ปลอดภัยได้ และพอมีเงินเหลือที่จะซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกได้ กล่าวคือ ต้องการให้ผลิตผล ทางการเกษตรมีราคาเป็นธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ปัจจัยการผลิตราคาถูกกว่า ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เครื่องอุปโภคบริโภคราคาถูก มีการชดเชยความเสียหายผลิตผลทางการเกษตร จากกรณีที่เกิดภัยพิบัติ การพัฒนาความเจริญในท้องถิ่นให้มีการกระจายให้ทั่วถึง มิได้กระจุกอยู่แต่ พื้นที่ใกล้ชัณด์นการเมือง

ด้านสังคมจิตวิทยา เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนเกษตรกรที่อยู่ใกล้ชุมชนเมืองจะมีความผูกพันกันน้อยลง อย่างไรก็ตามเกษตรกรต้องการให้สังคมกลับไปเหมือนเมื่อ 30 – 40 ปีที่ผ่านมา ประชาชนทั้งหมู่บ้าน

ทั้งตำบลมีความสนิทสนมกลมเกลียวกัน มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือช่วยเหลือกัน ทั้งงานราษฎร์และงานหลวง ตั้งแต่มีการคัดเลือกผู้ทำหน้าที่ตำแหน่งต่าง ๆ โดยการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ทำให้ประชาชนแตกความสามัคคี รวมตัวกันเป็นกลุ่มตามผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ด้วยความมีศักดิ์ศรีแบบไทยไทย เมื่อผิดใจกันแล้วจะกลับมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเหมือนเดิมทำได้ยาก

เกษตรกรต้องการให้นักการเมืองและพรรคการเมือง ที่เป็นต้นเหตุสำคัญของความขัดแย้งดำเนินการให้ประชาชนเข้าใจ มีการยอมรับผลการเลือกตั้ง ใครแพ้ใครชนะการเลือกตั้งก็เป็นกติกาการแข่งขัน ใครชนะก็ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชน ใครแพ้ก็สร้างผลงานให้ประชาชนเห็นเพื่อการเลือกตั้งครั้งต่อไป

ด้านความมั่นคง เกษตรกรต้องการให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีการลักเล็กขโมยน้อย ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ให้ความเป็นธรรมต่อประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ยาเสพติดควรปราบปรามให้เด็ดขาด เพราะยาเสพติดเป็นต้นเหตุของการก่ออาชญากรรมอื่น ๆ

สรุป

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ยังต้องใช้ประสบการณ์และเวลาที่มีอยู่ ทุ่มเทให้กับการประกอบอาชีพ หารายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและการใช้หนี้ เกษตรกรที่มีฐานะดีและไม่มีหนี้สินจะให้ความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าเกษตรกรที่ยังยากจนอยู่

ทัศนคติที่เกษตรกรมีต่อระบบการเมือง เกษตรกรเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ นักการเมืองไม่มีความจริงใจต่อประชาชน พรรคการเมืองและนักการเมือง อาศัยประชาชนเป็นสะพานเดินเข้าสู่อำนาจ เพื่อตัดดวงผลประโยชน์สำหรับตนเองและพวกพ้อง ไม่รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน นักการเมืองไม่มีผลโดยตรงต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนมากนัก ไม่มีพรรคการเมืองหรือนักการเมือง ประชาชนก็ยังสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าตนเองมีสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองอะไรบ้าง รู้แต่เพียงมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เมื่อมีการประกาศให้มีการเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนสิทธิและหน้าที่อื่น ๆ ที่ไม่มีกิจกรรมทางการเมืองในพื้นที่ เกษตรกรจะไม่รู้อย่างมีสิทธิทางการเมืองอื่นอีก

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง เกษตรกรที่มีการศึกษาน้อย มีความรู้ต่ำ ไม่เคยมีหน่วยงาน พรรคการเมืองหรือนักการเมือง ไปให้ความรู้แก่เกษตรกรเลย เกษตรกรพอมีช่องทาง

ที่จะหาความรู้หรือติดตามข่าวสารบ้านเมืองได้จากสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก วิทยุก็มีบ้าง และมีการพบปะพูดคุยกับบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัวในบางโอกาส

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร ปัจจัยที่สำคัญที่สุดได้แก่ ปัจจัยฐานะความเป็นอยู่ รองลงมาได้แก่ปัจจัยด้านการศึกษา นอกนั้นก็เป็นเรื่องการตั้งถิ่นที่อยู่ ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง การซื้อเสียงและภาวะผู้นำท้องถิ่น

เกษตรกรต้องการให้ผู้ที่มิอำนาจบริหารบ้านเมือง ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน มีเงินใช้หนี้ สามารถซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวได้บ้าง และมีเงินออมบางส่วน ราคาสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ถูกกลง ค่าปัจจัยในการผลิตถูกลง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความรักใคร่กลมเกลียวมีความสามัคคีกัน สังคมปลอดยาเสพติดและอิทธิพลเถื่อน เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความเป็นธรรมต่อประชาชน นักการเมืองมีอุดมการณ์ทางการเมือง รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ประเทศไทยใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ตามระบอบประชาธิปไตยนั้น อำนาจในการบริหารประเทศเป็นของประชาชนทุกคน แต่ประชาชนในประเทศไทยมีเกือบ 70 ล้านคน ไม่สามารถปกครองประเทศได้ทุกคน จึงต้องมีการหาผู้แทนประชาชนไปใช้ใช้อำนาจนี้ การออกแบบในการหาผู้แทนไปใช้อำนาจแทนประชาชน ใช้วิธีการเลือกตั้ง ประชาชนทุกคน มีสิทธิทางการเมืองเท่ากัน มีความเสมอภาคกัน ทุกคะแนนเสียงมีค่าเท่ากัน

สังคมไทยประชาชนมีความหลากหลายในการประกอบอาชีพ หลากหลายในการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย มีความแตกต่างทางการศึกษา แต่ก็มีสิทธิเท่าเทียมกันทางการเมือง เกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพที่มีจำนวนมากที่สุดในบรรดาผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีความศึกษาน้อย ตั้งถิ่นฐานอยู่ห่างไกลความเจริญ มีรายได้น้อย มีหนี้สินมาก แต่ก็มีสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกับกลุ่มอาชีพอื่นๆ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายระดับตั้งแต่การมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือไม่สนใจทางการเมืองเลย ระดับสูงขึ้นมาคือมีความสนใจทางการเมือง การร่วมกิจกรรมทางการเมืองและระดับสูงที่สุดคือการต่อสู้ทางการเมือง

เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้เวลาและความสามารถที่มีอยู่ให้กับการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และการใช้หนี้สินที่มีอยู่ จึงไม่ค่อยสนใจเรื่องการเมืองเท่าที่ควร ทศนคติที่เกษตรกรมีต่อระบบการเมืองไม่ค่อยดี เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ นักการเมืองไม่มีความจริงใจต่อประชาชน พรรคการเมืองและนักการเมืองอาศัยประชาชนเป็นสะพานเดินเข้าสู่อำนาจ ดักดวงผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง ไม่รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน นักการเมืองไม่มีผลโดยตรงต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน นักการเมืองไม่สามารถแก้ปัญหาให้ประชาชนได้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าตนเองมีสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองอะไรบ้าง รู้แต่เพียงมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เมื่อมีการประกาศให้มีการเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนสิทธิและหน้าที่อื่น ๆ ที่ไม่มีกิจกรรมทางการเมืองในพื้นที่ เกษตรกรจะไม่รู้ว่ายังมีสิทธิทางการเมืองอื่นอีก

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง เกษตรกรที่มีการศึกษาน้อย มีความรู้ที่น้อย ไม่มีหน่วยงาน พรรคการเมืองหรือนักการเมืองเข้าไปให้ความรู้แก่เกษตรกรเลย เกษตรกรพอมีช่องทางที่จะหาความรู้หรือติดตามข่าวสารบ้านเมืองได้จากสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก วิทยุก็มีบ้าง และมีการพบปะพูดคุยกับบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัวในบางโอกาส

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร ปัจจัยที่สำคัญที่สุดได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ รองลงมาได้แก่ปัจจัยด้านการศึกษา นอกนั้นก็เป็นเรื่องการตั้งถิ่นที่อยู่ ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง การซื้อเสียงและภาวะผู้นำท้องถิ่น

เกษตรกรต้องการให้ผู้ที่มิอำนาจบริหารบ้านเมือง ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน มีเงินใช้หนี้ สามารถซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวได้บ้าง และมีเงินออมบางส่วน ราคาสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ถูกลง ค่าปัจจัยในการผลิตถูกลง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความรักใคร่กลมเกลียวมีความสามัคคีกัน สังคมปลอดภัยเสพติดและอิทธิพลเดือน เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความเป็นธรรมต่อประชาชน นักการเมืองมีอุดมการณ์ทางการเมือง รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

ข้อเสนอแนะ

ศาสตร์ทางการเมือง เป็นศาสตร์ที่มาจากความคิดเห็นของคน หรือของคณะบุคคล จัดเป็นศาสตร์อ่อน (Soft Science) ดังนั้นศาสตร์ทางการเมือง จึงเป็นศาสตร์ที่บุคคลมีความเห็นแตกต่างกันได้ง่าย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรจริง ๆ ผลการศึกษาวิจัยเป็นไปตามที่ปรากฏในเอกสารนี้ ผู้อ่านบางท่านอาจมีความเห็นแย้งกับผลงานวิจัยที่ออกมา ผู้วิจัยเคารพในความเห็นของทุกท่าน ในทางกลับกันผู้ที่มีความเห็นแย้งก็ควรจะเคารพในผลงานวิจัยที่ออกมาด้วยเช่นกัน

ในสังคมไทย ยังมีประชาชนบางส่วนมีการศึกษาน้อย หรือไม่ได้เรียนหนังสือเลย ยังมีประชาชนที่มีฐานะยากจน มีหนี้สิน ยังมีประชาชนที่ตั้งถิ่นที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ไม่มีโอกาสได้รับรู้ข่าวสารบ้านเมือง หากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ นักการเมือง พรรคการเมือง นักวิชาการหรือสื่อมวลชน รับรู้และยอมรับว่าประชาชนชาวไทยยังมีความแตกต่างกันอยู่หลายมิติ ช่วยกันลดช่องว่างของมิติต่าง ๆ ลง จะทำให้ประชาธิปไตยในประเทศเป็นประชาธิปไตยที่เป็นไปตามอุดมคติได้

เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมือง มีทัศนคติที่ดีต่อระบบการเมือง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าจะต้องมีการดำเนินกิจกรรม 2 อย่างควบคู่

กัน ไป คือการทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดี และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

1. การทำให้เกษตรกรมีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย

1.1 ทำให้ผลิตผลทางการเกษตรมีปริมาณและคุณภาพสูงขึ้น โดยการเลือกชนิดพืชให้เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่และความต้องการของตลาด มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ทดแทนการทำการเกษตรแบบเดิม มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ

1.2 ทำให้ราคาและมูลค่าผลิตผลทางการเกษตรเพิ่มขึ้น โดยการทำให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม นำเทคนิคถนอมอาหารมาใช้ในการแปรรูปผลผลิตแทนการขายวัตถุดิบ มีการเปิดตลาดใหม่ ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.3 ลดค่าใช้จ่ายของเกษตรกร โดยการควบคุมปัจจัยการผลิตให้มีคุณภาพและราคาเป็นธรรม ควบคุมราคาส่งของเครื่องใช้ไม่ให้แพงเกินไป และมีการชดเชยความเสียหายในกรณีเกิดภัยพิบัติและพืชผลทางการเกษตร

2. การทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจและศรัทธาระบบการเมือง

2.1 จัดชุดวิทยากรอบรมให้ความรู้ด้านการเมืองแก่ประชาชนถึงหมู่บ้าน มีการกำหนดสาระและเวลา ให้เหมาะสมกับขีดความสามารถของเกษตรกรที่ควรรู้และรับรู้ได้ มีการทดสอบความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรที่ได้รับการอบรมไปแล้ว ถ้าไม่ได้มาตรฐานให้ทำซ้ำจนกว่าจะได้มาตรฐาน

2.2 สำหรับประชาชนที่อยู่ในวัยเรียน หรือมีโอกาสได้เรียนหนังสือ ให้มีวิชาการเมืองการปกครอง บรรจุลงในการศึกษาทุกหลักสูตร ทุกระดับการศึกษา ตามความเหมาะสมที่นักเรียนนักศึกษาแต่ละวัยควรจะได้รับรู้

2.3 มีการจัดรายการที่ให้ความรู้ทางการเมืองการปกครอง แก่ประชาชนทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ในช่วงเวลาค่า ๆ ที่เกษตรกรหยุดจากการทำไร่ทำนาประจำวัน

2.4 พรรคการเมืองและนักการเมืองมีอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นตัวแทนผู้ใช้อำนาจของประชาชน ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน เพื่อสร้างศรัทธาให้ประชาชนสนใจเรื่องการเมือง กลับมามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อร่วมกันพัฒนาการเมือง การปกครองของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บรรณานุกรม

กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ. การเมืองและการปกครอง. กรุงเทพมหานคร :

ไทยวัฒนาพานิชย์, 2531

จรูญ สุภาพ. หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2514

ภัทรานิษฐ์ ศรีพนิชพงศ์. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสถาบันของรัฐ
ระดับอุดมศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน, การเมือง, วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร, 2554

วิสุทธิ โพธิ์แท่น. ความคิดเกี่ยวกับการใช้ความรู้ทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย. รัฐศาสตร์, 2519

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอน
ชุดวิชา การเป็นผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์ และจิตวิทยาสำหรับเกษตรกร (ฉบับ
ปรับปรุงครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556.

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร :

เสมาธรรม, 2545.

เอกวิทย์ มณีธร. มุมมองสังคมไทยแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร : เวิลด์เทรค

ประเทศไทย, 2549.

เอกวิทย์ มณีธร. รัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม. ที. เพรส, 2552.

Mibrath, Laster W. Political Participation. New York : University of Buffalo Press.

1971.

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่ม (ทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง)

เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.สถานที่

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร

- 1.1 กลุ่มเกษตรกรที่ให้ข้อมูล จำนวน คน อายุสูงสุด ปีอายุน้อยสุด ปี
- 1.2 กลุ่มเกษตรกรมีการศึกษาสูงสุดชั้น ต่ำสุดชั้น
- 1.3 กลุ่มเกษตรกรมีการทำการเกษตรนานที่สุด ปี น้อยที่สุด ปี
- 1.4 กลุ่มเกษตรกรมีการทำการเกษตรมากที่สุด ไร่ น้อยที่สุด ไร่
- 1.5 นอกจากการทำอาชีพหลักแล้วเกษตรกรมีรายได้จากแหล่งใดบ้าง
- 1.6 เกษตรกรมีรายได้เพียงพอต่อการใช้ชีวิตประจำวันหรือไม่.....
- 1.7 เกษตรกรมีหนี้สินหรือไม่ เพียงใด.....

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

- 2.1 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองอย่างไร

.....

.....

- 2.2 การปกครองใน “ระบอบประชาธิปไตย” หมายความว่าอย่างไร

.....

.....

- 2.3 ท่านคิดว่าเรื่องการเมือง มีผลโดยตรงต่อการใช้ชีวิตประจำวันของท่านหรือไม่

.....

.....

- 2.4 นักการเมือง / พรรคการเมืองในท้องที่ มีการพบปะราษฎรและมีการให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่ราษฎรบ้างหรือไม่

.....

.....

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.1 ท่านมีความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองหรือไม่

.....
.....

3.2 ท่านติดตามหรือรับรู้เรื่องการเมืองจากแหล่งข้อมูลใด

.....
.....

3.3 ท่านทราบหรือไม่ว่าท่านมีสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองของท่านอะไรบ้าง

.....
.....

3.4 มีการเชิญชวนให้สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และท่านได้สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งหรือไม่

.....
.....

3.5 ท่านทราบหรือไม่ว่าราษฎรสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างไรบ้าง

.....
.....

3.6 ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับต่างๆ ทุกครั้งหรือไม่

.....
.....

3.7 ท่านใช้อะไรเป็นข้อพิจารณาในการเลือกบุคคลเป็นผู้แทนของท่าน

.....
.....

3.8 ก่อนเลือกตั้ง ท่านมีการพิจารณานโยบายพรรคการเมืองทุกพรรคหรือไม่

.....
.....

3.9 หลังจากเลือกตั้งไปแล้ว ท่านมีการติดตามการทำงานของคนที่ท่านเลือกไปหรือไม่

.....
.....

3.10 ท่านเคยมีการพบปะ พูดคุย เรื่องการเมืองกับเพื่อนบ้านหรือไม่

.....
.....

3.11 ท่านเคยพบปะ พูดคุย ปรีกษา หรือขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองหรือไม่

.....
.....

3.12 ท่านเคยพูดจูงใจให้คนอื่นมีความคิดเห็นทางการเมืองคล้ายตามท่านหรือไม่

.....
.....

3.13 ท่านเคยแสดงตนหรือมีสัญลักษณ์ว่าเป็นกลุ่มการเมืองกลุ่มใดหรือไม่

.....
.....

3.14 ท่านเคยไปประชุมหรือชุมนุมทางการเมืองหรือไม่

.....
.....

3.15 ท่านเคยออกเสียงประชามติหรือประชาพิจารณ์หรือไม่

.....
.....

3.16 ท่านเคยร่วมเสนอร่างกฎหมายบ้างหรือไม่

.....
.....

3.17 ท่านเคยคิดหรือเคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์กรระดับใดบ้างหรือไม่

.....
.....

4. แนวความคิดทางการเมืองของกลุ่มเกษตรกร

ท่านต้องการให้ผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้อย่างไร

4.1 ด้านเศรษฐกิจ

.....
.....

4.2 ด้านการเมือง

.....
.....

4.3 ด้านสังคมจิตวิทยา

.....
.....

4.4 ด้านความมั่นคง

.....
.....

ผนวก ข

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำท้องถิ่น
เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.สถานที่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้นำท้องถิ่น

- 1.1 ชื่อ-สกุล.....เพศ..... อายุ..... ปี
- 1.2 ดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน ปี
- 1.3 ระดับการศึกษา
- 1.4 อาชีพเสริม (ถ้ามี)
- 1.5 ผู้ให้ข้อมูลเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคใดหรือไม่.....

2. ข้อมูลทั่วไปของท้องที่ในความปกครอง

- 2.1 มีประชากรในท้องที่ปกครอง จำนวน ครอบครัว ประชากรจำนวน คน
- 2.2 ประชากรในท้องที่ปกครอง ประกอบอาชีพหลักๆ อะไรบ้าง

.....

.....

- 2.3 ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพของราษฎรมีเพียงพอหรือไม่

.....

.....

- 2.4 ลักษณะทางกายภาพของท้องที่เป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการดำรงชีพของราษฎรหรือไม่

.....

.....

- 2.5 ราษฎรในท้องที่มีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพหรือไม่

.....

.....

2.6 ในท้องที่การปกครองมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่

.....
.....

2.7 สถานการณ์ทางสังคมในท้องที่ปกครองปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....
.....

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของราษฎร

3.1 ท่านคิดว่าราษฎรในท้องที่มีความเข้าใจและสนใจเรื่องการเมืองมากน้อยเพียงใด

.....
.....

3.2 มีหน่วยงานราชการ พรรคการเมืองหรือนักการเมือง ให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่ราษฎรบ้างหรือไม่ เพียงใด

.....
.....

3.3 มีการชักชวนให้ราษฎรสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและราษฎรมีการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือไม่

.....
.....

3.4 ราษฎรในท้องที่ปกครองไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากน้อยเพียงใด

.....
.....

3.5 ท่านคิดว่าราษฎรใช้อะไรเป็นข้อพิจารณาในการเลือกตั้ง

.....
.....

3.6 ท่านคิดว่าราษฎรรู้จักสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองมากน้อยเพียงใด

.....
.....

3.7 ราษฎรในท้องที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไรบ้าง

.....
.....

4. ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล

4.1 ท่านต้องการให้ผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้อย่างไร

1. ด้านเศรษฐกิจ

.....
.....

2. ด้านการเมือง

.....
.....

3. ด้านสังคมจิตวิทยา

.....
.....

4. ด้านความมั่นคง

.....
.....

4.2 ท่านคิดว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้ราษฎรมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

.....
.....

ผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกร

เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.สถานที่

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

1.1 ชื่อ-สกุล.....เพศ อายุ ปี

1.2 เกษตรกรมีอาชีพ มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน..... ไร่

1.3 เกษตรกรประกอบอาชีพนี้มาแล้ว ปี เคยประกอบอาชีพอื่นๆ มาบ้างหรือไม่

1.4 เกษตรกรมีการศึกษาชั้นสูงสุดระดับ

1.5 รายได้ของเกษตรกรเพียงพอต่อการใช้ชีวิตตามอัตภาพหรือไม่

1.6 เกษตรกรมีหนี้สินหรือไม่

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

2.1 ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองอย่างไร

2.2 การปกครองใน “ระบอบประชาธิปไตย” หมายความว่าอย่างไร

2.3 ท่านคิดว่าเรื่องการเมือง มีผลโดยตรงต่อการใช้ชีวิตประจำวันของท่านหรือไม่

.....
.....

2.4 นักการเมือง / พรรคการเมืองในท้องที่ มีการพบปะราษฎรและมีการให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่ราษฎรบ้างหรือไม่

.....
.....

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.1 ท่านมีความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองหรือไม่

.....
.....

3.2 ท่านติดตามหรือรับรู้เรื่องการเมืองจากแหล่งข้อมูลใด

.....
.....

3.3 ท่านทราบหรือไม่ว่าท่านมีสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองของท่านมีอะไรบ้าง

.....
.....

3.4 มีการเชิญชวนให้สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และท่านได้สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งหรือไม่

.....
.....

3.5 ท่านทราบหรือไม่ว่าราษฎรสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างไรบ้าง

.....
.....

3.6 ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับต่างๆ ทุกครั้งหรือไม่

.....
.....

3.7 ท่านใช้อะไรเป็นข้อพิจารณาในการเลือกบุคคลเป็นผู้แทนของท่าน

.....
.....

3.8 ก่อนเลือกตั้ง ท่านมีการพิจารณา นโยบายพรรคการเมืองทุกพรรคหรือไม่

.....
.....

3.9 หลังจากเลือกตั้งไปแล้ว ท่านมีการติดตามการทำงานผู้แทนที่ท่านเลือกไปหรือไม่

.....
.....

3.10 ท่านเคยมีการพบปะ พูดคุย เรื่องการเมืองกับเพื่อนบ้านหรือไม่

.....
.....

3.11 ท่านเคยพบปะ พูดคุย ปรีกษา หรือขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองหรือไม่

.....
.....

3.12 ท่านเคยพูดจูงใจให้คนอื่นมีความคิดเห็นทางการเมืองคล้ายตามท่านหรือไม่

.....
.....

3.13 ท่านเคยแสดงตนหรือมีสัญลักษณ์ว่าเป็นกลุ่มการเมืองกลุ่มใดหรือไม่

.....
.....

3.14 ท่านเคยไปประชุมหรือชุมนุมทางการเมืองหรือไม่

.....
.....

3.15 ท่านเคยออกเสียงประชามติหรือประชาพิจารณ์หรือไม่

.....
.....

3.16 ท่านเคยร่วมเสนอร่างกฎหมายบ้างหรือไม่

.....
.....

3.17 ท่านเคยคิดหรือเคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์กรระดับใดบ้างหรือไม่

.....
.....

4. แนวความคิดทางการเมืองของกลุ่มเกษตรกร

ท่านต้องการให้ผู้มีอำนาจขับเคลื่อนบ้านเมืองในเรื่องต่างๆต่อไปนี้อย่างไร

4.1 ด้านเศรษฐกิจ

.....
.....

4.2 ด้านการเมือง

.....
.....

4.3 ด้านสังคมจิตวิทยา

.....
.....

4.4 ด้านความมั่นคง

.....
.....

ผนวก ก

ลำดับชั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

	14 การดำรงตำแหน่งทางการเมือง
กิจกรรม	13 การเสวนาตัวเป็นคู่แข่งทางการเมือง
การต่อสู้	12 การร่วมระดมทุน
ทางการเมือง	11 การประชุมแกนนำของพรรค
	10 การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง
.....	
	9 การร่วมรณรงค์ทางการเมือง
กิจกรรม	8 การร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง
ปรับเปลี่ยน	7 การบริจาคเงินสนับสนุนทางการเมือง
ทางการเมือง	6 การติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง
	5 การติดกระดุมเสื้อหรือสติ๊กเกอร์แสดงการสนับสนุน
.....	
กิจกรรม	4 การชักจูงผู้อื่นเลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน
ของผู้สนใจ	3 การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง
ทางการเมือง	2 การใช้สิทธิ์เลือกตั้ง
	1 การแสดงความสนใจทางการเมือง
.....	
ไม่สนใจทางการเมือง	0.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี ธาร ธรรมสกุล
วันเดือนปีเกิด	22 ตุลาคม พ.ศ. 2499
การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ศ. 2512 จบการศึกษาระดับชั้นประถม - พ.ศ. 2515 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยม - พ.ศ. 2424 สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า - พ.ศ. 2535 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารบก - พ.ศ. 2547 สำเร็จการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต ม.รามคำแหง - พ.ศ. 2550 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหาร - พ.ศ. 2551 สำเร็จการศึกษา รัฐศาสตรบัณฑิต ม.รามคำแหง - พ.ศ. 2553 สำเร็จการศึกษา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ม.บูรพา - พ.ศ. 2555 สำเร็จการศึกษา เกษตรศาสตรบัณฑิต ม.สุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ศ. 2524 ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองพันที่ 3 กรมทหารราบที่ 23 จังหวัดสุรินทร์ - พ.ศ. 2534 ผู้บังคับกองร้อยรบพิเศษ กรมรบพิเศษที่ 4 จังหวัดพิษณุโลก - พ.ศ. 2537 นายทหารกิจการพลเรือน จังหวัดทหารบกเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี - พ.ศ. 2547 ผู้อำนวยการ กอง 1 ศูนย์รักษาความปลอดภัย กรุงเทพมหานคร - พ.ศ. 2555 รองผู้อำนวยการ โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ทรงคุณวุฒิ กองบัญชาการกองทัพไทย

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา

การเมือง

เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

ผู้วิจัย พลตรี ชาร ธรรมสกุล หลักสูตร วปม. รุ่นที่ 7

ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ กองบัญชาการกองทัพไทย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ตามระบอบประชาธิปไตยนั้นอำนาจในการบริหารประเทศเป็นของประชาชนทุกคน แต่ประชาชนในประเทศไทยมีเกือบ 70 ล้านคนไม่สามารถปกครองประเทศได้ทุกคน จึงต้องมีการหาผู้แทนประชาชนไปใช้ใช้อำนาจนี้

การออกแบบในการหาผู้แทนไปใช้อำนาจแทนประชาชน ใช้วิธีการเลือกตั้ง ประชาชนทุกคนมีสิทธิทางการเมืองเท่ากัน มีความเสมอภาคกัน ทุกคะแนนเสียงมีค่าเท่ากัน

สังคมไทยประชาชนมีความหลากหลายในการประกอบอาชีพ หลากหลายในการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย มีความแตกต่างทางการศึกษา แต่ก็มีสิทธิเท่าเทียมกันทางการเมือง เกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพที่มีจำนวนมากที่สุดในบรรดาผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการศึกษาน้อย ตั้งถิ่นฐานอยู่ห่างไกลความเจริญ มีรายได้น้อย มีหนี้สินมาก แต่ก็มีสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกับกลุ่มอาชีพอื่นๆ จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร ในประเด็นความรู้พื้นฐานทางการเมือง การปกครอง ทศนคติของเกษตรกรต่อระบบการเมือง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร ข้อพิจารณาในการเลือกผู้แทนราษฎร และกิจกรรมทางการเมืองของเกษตรกร

2. เพื่อศึกษาแนวทางที่จะทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการเมืองการปกครอง และแนวทางที่จะทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการวิจัยประชากรที่เป็นเกษตรกร และผู้นำท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอปางศิลาทอง และอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
2. เกษตรกรที่เป็นประชากรในการวิจัย จะเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพ นาข้าว ทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกพืชผักสวนครัว และทำสวนผลไม้ ในพื้นที่ดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดกระบวนการวิจัยดังนี้

แหล่งข้อมูล ดำเนินการศึกษาวิจัยจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ใหญ่บ้าน 2 ราย เกษตรกร 2 ราย และสนทนากลุ่มเฉพาะ กลุ่มเกษตรกรจำนวน 2 กลุ่ม ในการสัมภาษณ์ได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดขึ้น กับการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามนอกแบบสัมภาษณ์ ตามโอกาสที่เหมาะสม และมีการบันทึกเสียงทุกครั้งที่ยดำเนินการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลที่เพียงพอแล้ว ไม่ปล่อยให้ข้อมูลถูกทิ้งไว้นาน ทำดัชนีข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเพียงพอ จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นย่อยและหัวข้อเรื่อง หุควิเคราะห์เป็นช่วงๆ เพื่อประมวลภาพความคิด

การอภิปรายผล การตีความในเอกสารวิจัยเชิงคุณภาพ ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์อย่างสูง ต้องระมัดระวังในการตีความ ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ความเข้าใจเรื่องที่วิจัยน้อย ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลต้องแปลเป็นภาษาวิชาการ การตีความไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว คำพูดอย่างหนึ่งอาจตีความได้หลายอย่าง ต้องตีความให้ตรงกับความหมายของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด ในการตีความนั้น จะชี้ให้เห็นว่าข้อสรุปที่ได้นั้นมีความหมายอย่างไร และสำคัญอย่างไร ข้อค้นพบที่ได้นั้นมีนัยที่ต้องเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างไร

ผลการวิจัย

1. ความรู้พื้นฐานและทัศนคติของเกษตรกรต่อการเมือง

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ นักการเมืองจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าผลประโยชน์ของประเทศชาติและของประชาชน ทำให้เกษตรกรไม่ค่อยสนใจและให้ความสำคัญต่อระบบการเมือง

เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่า การเมืองไม่ค่อยมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ ภัยธรรมชาติราคาสูง เครื่องอุปโภคบริโภคราคาสูง การเมืองไม่เคยช่วยอะไรได้

พรรคการเมืองและนักการเมืองไม่ค่อยมีความจริงใจต่อประชาชน ใช้ประชาชนเป็นสะพานในการก้าวเข้าสู่อำนาจเท่านั้น เมื่อได้อำนาจแล้วไม่เคยเห็นความสำคัญของประชาชน

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

ปัจจัยด้านฐานะการเงิน เกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีรายได้ตามฤดูกาล ปีใดฝนตกต้องตามฤดูกาล เกษตรกรก็จะมียาขายได้พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง หากปีใดประสบปัญหาอุทกภัยหรือภัยแล้งพืชผลทางการเกษตรเสียหาย เกษตรกรก็จะมียาขายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย เกษตรกรต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องจนไม่มีเวลาไปคิดเรื่องอื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องการเมือง ดังนั้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

ปัจจัยทางการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย และไม่มีโอกาสที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความรู้และความเข้าใจทางการเมืองที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ เกษตรกรจะเข้าใจถูกบ้าง เข้าใจผิดบ้าง ได้รับรู้มาอย่างไรก็เชื่ออย่างนั้น ถ้ามีพรรคการเมืองหรือนักการเมืองนำเสนออะไรก็จะเชื่ออย่างนั้น ไม่สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนั้นปัจจัยทางการศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานที่อยู่ ชุมชนเกษตรกรที่ตั้งอยู่ใกล้กับความเจริญ และชุมชนที่ตั้งอยู่เป็นกลุ่มก้อน จะมีโอกาสได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการบ้านการเมืองมากกว่าชุมชนที่ตั้งอยู่ไกลจากความเจริญ และเกษตรกรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่โดดเดี่ยว ดังนั้นปัจจัยการตั้งถิ่นฐานที่อยู่ จึงมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

ปัจจัยผู้สมัครรับเลือกตั้ง การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะรู้จักกัน ใกล้ชิดกัน อยู่ในชุมชนเดียวกัน ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะลงคะแนนให้บุคคลในครอบครัวญาติพี่น้อง หรือบุคคลใกล้ชิด ส่วนการเลือกตั้งระดับชาติ ผู้ลงคะแนนเสียง มักไม่ค่อยมีความผูกพันกับผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เกษตรกรไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง ดังนั้นปัจจัยบุคคลผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง จึงมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยการซื้อเสียง เกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน การที่เกษตรกรต้องออกไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะเสียโอกาสในการหารายได้ในวันนั้น และต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอีก ถ้ามีคนมาเสนอเงินให้เพื่อให้ไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง เกษตรกรก็จะรับเงินแล้วไปลงคะแนนเสียงให้ ดังนั้นปัจจัยการซื้อเสียง จึงมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

ปัจจัยผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นมักรู้พฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ปกครอง ประชาชนที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง ก็จะไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หากผู้นำท้องถิ่นมีการกระตุ้นให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ก็จะทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันมากขึ้น ดังนั้นปัจจัยผู้นำท้องถิ่น จึงมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเกษตรกร

การให้ความสนใจเรื่องการเมือง เกษตรกรมีความสนใจเรื่องการเมืองน้อย เพราะต้องสนใจเรื่องปากท้องมากกว่าเรื่องการเมือง เกษตรกรที่พอมีพอกิน จะให้ความสนใจทางการเมืองมากกว่าเกษตรกรที่ยากจน ประชาชนวัยทำงาน หรือวัยเรียนจะให้ความสนใจทางการเมืองมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

การรับรู้เรื่องการเมือง เกษตรกรจะได้รับข่าวสารบ้านเมืองมากที่สุดทางสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ ก็มีบ้าง การพบปะพูดคุยเรื่องการเมืองกับเพื่อนบ้าน พรรคการเมืองหรือนักการเมืองไม่เคยให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่ประชาชน เกษตรกรจะอ่านหนังสือพิมพ์น้อยมาก ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกษตรกรไม่มีโอกาสได้ใช้เลย

การใช้สิทธิเลือกตั้ง การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น จะมีความตื่นตัวในการเลือกตั้งมากเพราะต้องลงคะแนนเสียงให้คนใกล้ชิด ส่วนการเลือกตั้งระดับชาติจะมีความตื่นตัวน้อยกว่า

การร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง เกษตรกรไม่เคยเข้าร่วมชุมนุมและไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง จะใช้เวลาไปกับการทำมาหากินเป็นส่วนใหญ่

การมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่นๆ เกษตรกรไม่รู้ว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองอะไรได้บ้าง และไม่เคยมีกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ นอกจากการเลือกตั้ง

4. ความต้องการให้ผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ

ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรต้องการให้มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ได้เงินพอใช้หนี้ สามารถซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกได้บ้างและมีเงินออม กล่าวคือ ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาเป็นธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง บังคับการผลิตราคาถูกลง เครื่องอุปโภคบริโภค ราคาถูก มีการชดเชยความเสียหายในกรณีที่เกิดภัยพิบัติ

ด้านการเมือง เกษตรกรต้องการให้นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนตระหนักว่าตนเป็นตัวแทนของประชาชน ได้รับอำนาจจากประชาชน ต้องรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ และประชาชนเป็นสำคัญ ต้องการให้การเมืองไม่มีการซื้อเสียง ไม่มีการคอร์รัปชัน มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมือง

ด้านสังคมจิตวิทยา เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนเกษตรกรที่อยู่ใกล้ชุมชนเมืองจะมีความความสัมพันธ์กันน้อยลง เกษตรกรต้องการให้สังคมกลับไปเป็นเหมือนเมื่อ 30 – 40 ปีที่ผ่านมา ประชาชนมีความสนิทสนมกลมเกลียวกัน ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งงานราษฎร์และงานหลวง มีปัญหาไม่เข้าใจกันก็ตกลงกันได้

ด้านความมั่นคง เกษตรกรต้องการให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีการลักเล็กขโมยน้อย ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ให้ความเป็นธรรมต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ควรมีการปราบปรามยาเสพติดให้เด็ดขาด เพราะยาเสพติดเป็นต้นเหตุแห่งอาชญากรรมอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมือง มีทัศนคติที่ดีต่อระบบการเมือง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าจะต้องทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง และมีความเป็นอยู่ที่ดี ขอเสนอแนะให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

1. มีการจัดพื้นที่ทำการเกษตร ให้เหมาะสมกับชนิดพืชที่ปลูก ลักษณะพื้นที่ และลมฟ้าอากาศ มีการส่งเสริมกิจกรรมทางการเกษตรให้ครบวงจร มีการใช้เทคโนโลยีทดแทนการทำ การเกษตรแบบดั้งเดิม มีการกำหนดปริมาณพืชที่ปลูกตามความต้องการของตลาด มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ทางการเกษตร

2. ทำให้ผลิตผลทางการเกษตรมีราคาเป็นธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง ปัจจัยการผลิตมีคุณภาพสูงขึ้นราคาถูกลง และมีการชดเชยความเสียหายจากกรณีเกิดภัยพิบัติต่างๆ
3. มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านการเมืองแก่ประชาชนที่อยู่ห่างไกล ที่มีความรู้และมีโอกาสได้รับรู้ทางการเมืองน้อย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจระบบการเมือง และสามารถตัดสินใจทางการเมืองได้ด้วยตนเอง
4. มีการจัดรายการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ในช่วงที่เกษตรกรกลับจากการทำไร่ทำนา เพื่อให้เกษตรกรมีช่องทางที่ได้รับรู้เรื่องการเมืองและข่าวสารบ้านเมืองมากขึ้น
5. พรรคการเมืองและนักการเมืองจะต้องมีอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นตัวแทนที่ใช้อำนาจของประชาชน รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน เพื่อให้เกษตรกรสรุทธิทธาระบบการเมืองและให้ความสนใจการเมืองมากขึ้น

.....